

Міністерство освіти і науки України
Національний університет "Чернігівський колегіум" імені Т.Г.Шевченка
Філологічний факультет
Кафедра української мови і літератури

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

**Учительське мовлення
в контексті сучасної української мовної норми**

Виконала магістрант групи УК 68
спеціальності
014.01 Середня освіта (Українська мова і
Література)

Грищенко Марина Миколаївна

Керівник – кандидат філологічних наук,
Доцент Т. Л. Хомич

Рецензент – М. І. Навчальна

Чернігів – 2023р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ УЧИТЕЛЬСЬКОГО МОВЛЕННЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВНОЇ НОРМИ	8
1.1 Поняття та класифікація мовної норми в українській мові	8
1.2 Вимова в контексті мовної норми	15
1.3 Помилки учительського мовлення	20
1.4 Пояснення помилок та способи їх уникнення	25
РОЗДІЛ 2. МОВЛЕННЯ ВЧИТЕЛЯ В КОНТЕКСТІ МОВНОЇ НОРМИ	36
2.1 Мовлення вчителя в контексті мовної норми	36
2.2 Лексичні помилки в мовленні вчителя	43
2.3. Фонетичні помилки в мовленні вчителя	54
ВИСНОВКИ	61
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	67
ДОДАТКИ	72

ВСТУП

Актуальність дослідження визначається багатьма чинниками. Комплексний аналіз мовної ситуації в сфері шкільної освіти в Україні на початку XXI століття є необхідним, оскільки досі не здійснювалося подібного аналізу. Раніше висновки щодо взаємодії мов у навчальних середовищах базувалися на спорадичних спостереженнях, принагідних даних або обмеженій статистиці щодо кількості шкіл/класів за мовою навчання та учнів, які використовують різні мови.

Потрібно обґрунтувати параметри аналізу мовної ситуації в українській шкільній освіті, яка відзначається взаємодією української та російської мов, а також різними формами українсько-російського білінгвізму. Ця взаємодія зазвичай відбувається неструктуровано і не регламентується нормативними документами або мовною політикою.

Вивчення залежності оцінки мовної ситуації в шкільній освіті від мови повсякдення і мовних преференцій носіїв мови є важливим для розширення критеріїв аналізу реального функціонування мов у системі освіти та для глибшого розуміння зв'язків у системі «мова-суспільство». Це дозволить розробити корекційні механізми для гармонізації мовної ситуації.

Дослідження впливу зовнішніх проявів мовної ситуації в шкільній освіті на щоденні практики мовців, які залучені до цієї сфери, відкриває перспективи застосування макро- і мікросоціолінгвістичних параметрів для аналізу соціолінгвальних явищ.

Функціонування мови у сфері освіти є об'єктивним показником її суспільного статусу та перспектив на майбутнє. Світова практика мовного планування підтверджує, що розвиток національних мов у шкільній освіті є найефективнішим способом зміцнення комунікативних навичок. Соціолінгвісти наголошують, що серед соціально-демографічних факторів, які впливають на мовну поведінку особистості, особливу роль відіграють мова батьків (мова дитинства) та мова школи.

У сучасній мовній ситуації в українській шкільній освіті значущими факторами є формальна та фактична взаємодія української мови як державної мови з російською та іншими мовами національних меншин, а також мовами, які вивчаються як іноземні. Однак основну роль у характеристиці мовного середовища шкіл в Україні на початку XXI століття та їхньому впливі на розвиток мовної ситуації в державі загалом відіграє функціонування української мови як мови навчання та російської мови як мови неформального спілкування для значної кількості учасників навчального процесу. Цю конфігурацію мовної ситуації у сфері освіти в Україні покликано визначати кілька факторів.

Важливо підкреслити, що дані твердження базуються на дослідженнях соціолінгвістів, які переконані в ефективності цього підходу. Розвиток національних мов у шкільній освіті сприяє підвищенню комунікативної компетенції учнів і зміцненню їхньої мовної ідентичності. Крім того, врахування мови батьків і мови школи у дослідженні мовної ситуації дає можливість краще зрозуміти взаємозв'язки між мовою та суспільством.

Результати даного дослідження будуть мати практичне значення для розробки мовної політики у сфері шкільної освіти. Вони допоможуть визначити оптимальні параметри мовної ситуації, враховуючи особливості українсько-російського білінгвізму. Такий підхід сприятиме створенню більш гармонійного і рівноправного середовища для учнів, де кожна мова матиме своє місце і буде розвиватися належним чином.

Крім того, дослідження впливу мовної ситуації на щоденні практики мовців, залучених до шкільної освіти, відкриє нові можливості для аналізу соціолінгвальних явищ. Це дозволить краще розуміти взаємозв'язки між мовою і соціальним оточенням, а також розробити стратегії для покращення мовної ситуації в системі освіти.

Теоретичне осмислення поняття мовної норми подано та детально проаналізовано в праці І. Фаріон, К. Городенської, М. Жовтобрюха, В.

Русанівського, С. Єрмоленко та багатьох інших. Праці цих дослідників я використала в межах поданого дослідження.

Мета дослідження – вивчення особливостей учительського мовлення в контексті сучасної української мовної норми з метою аналізу та оцінки його впливу на мовну компетентність учнів та формування мовної культури.

Завдання дослідження:

1. Проаналізувати сучасні нормативні документи, пов'язані з українською мовою, що регулюють мовлення в шкільній освіті.
2. Вивчити особливості учительського мовлення в контексті сучасних мовних норм та стандартів.
3. Визначити вплив учительського мовлення на мовну компетентність учнів та формування мовної культури.
4. Проаналізувати проблемні аспекти учительського мовлення, які порушують сучасну українську мовну норму.
5. Розробити рекомендації та корекційні механізми для покращення учительського мовлення та сприяння формуванню мовної культури в шкільному середовищі.
6. Здійснити практичну перевірку запропонованих рекомендацій на базі досліджуваних шкіл з метою оцінки їх ефективності та внесення необхідних коректив у роботу вчителів щодо мовного виховання учнів.
7. Підготувати науковий звіт, який міститиме результати дослідження, висновки та рекомендації для шкільної системи освіти з питань удосконалення учительського мовлення та формування мовної культури учнів.

Об'єкт дослідження – учительське мовлення в контексті сучасної української мовної норми.

Предмет дослідження – особливості та вплив учительського мовлення на мовну компетентність учнів та формування мовної культури в шкільній освіті.

Матеріал дослідження. Основним матеріалом дослідження є усне мовлення педагогічного колективу Чернігівської загальноосвітньої школи І-ІІІ ступенів №3. Запис для аналіз мовлення я здійснювала самостійно з дозволу адміністрації закладу середньої освіти.

Теоретичне значення. Дослідження учительського мовлення в контексті сучасної української мовної норми має важливе теоретичне значення. Воно допомагає розкрити особливості мовної практики в шкільній освіті та її вплив на формування мовної компетентності учнів. Дослідження розкриває взаємозв'язки між мовними нормами, мовними практиками вчителів і мовною культурою в освітньому середовищі. Воно допомагає поглибити нашу розуміння ролі вчителя як носія мови та моделі мовного поведінки для учнів. Дослідження вносить вагомий внесок у соціолінгвістичну теорію, вивчення мови в контексті освіти та мовної політики.

Практичне значення. Дослідження учительського мовлення в контексті сучасної української мовної норми має практичне значення для шкільної системи освіти та вчителів. Результати дослідження надають підґрунтя для розробки ефективних стратегій інструкції та мовного виховання, спрямованих на поліпшення якості учительського мовлення та розвиток мовної компетентності учнів. Вони також можуть бути використані для розробки професійної підготовки вчителів з метою вдосконалення їхньої мовної культури та вмінь моделювати правильну мовну поведінку для учнів. Дослідження також має значення для формування мовної політики в освітній системі, спрямованої на забезпечення мовної рівноправності та гармонійного розвитку української мови. Загалом, практичне значення дослідження полягає в тому, що воно сприяє поліпшенню мовної ситуації в шкільному середовищі та сприяє розвитку мовної свідомості та культури серед учнів та вчителів.

Структура роботи. Робота складається зі вступу, двох розділів (теоретичного та практичного), загальних висновків, списку використаної літератури та додатків у вигляді картотеки (150 карток).

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ДОСЛІДЖЕННЯ УЧИТЕЛЬСЬКОГО МОВЛЕННЯ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНОЇ УКРАЇНСЬКОЇ МОВНОЇ НОРМИ

1.1 Поняття та класифікація мовної норми в українській мові

Мовна норма є складною системою регулюючих норм, правил і конвенцій, які визначають допустимі форми і варіанти використання мови в певному мовному співтоваристві [12, с.74]. В українській мові мовна норма є важливим елементом мовної системи, що визначає стандартизовані правила та вимоги до вживання слів, граматичних конструкцій, фонетичних особливостей та інших мовних одиниць.

Класифікація мовної норми в українській мові базується на різних критеріях і включає наступні типи [36, с.240]:

1. Літературна норма: Цей тип мовної норми охоплює стандартні правила і форми мовлення, що використовуються в літературних творах, наукових працях, офіційних документах та інших письмових текстах. Літературна норма базується на загальноприйнятих стандартах української мови та відображає найвищий рівень мовної нормативності.

2. Стандартна норма: Цей тип мовної норми є загальноприйнятим стандартом використання мови в різних сферах комунікації. Він включає норми, які враховують не тільки літературні форми, але й розмовні варіанти та використання мови у повсякденному спілкуванні. Стандартна норма використовується у різних сферах життя, включаючи масові медіа, ділову комунікацію та публічні виступи.

3. Регіональна норма: Українська мова має регіональні варіанти та діалекти, які характерні для певних регіонів України. Регіональна норма враховує особливості мовлення, характерні для конкретного регіону, і може включати лексичні, фонетичні та граматичні особливості, що відрізняються від загальноукраїнських норм.

4. Соціальна норма: Цей тип мовної норми враховує соціальні чинники, такі як соціальний статус, професія, вік та освіта. Він визначає специфічні правила та конвенції мовлення, які характерні для певних соціальних груп або професійних спільнот. Соціальна норма може включати особливості мовлення в різних соціальних контекстах, таких як наукова спільнота, політичні кола, медична професія тощо.

Ця детальна класифікація мовної норми в українській мові дозволяє краще розуміти різноманітні аспекти та варіанти використання мови в українському мовному співтоваристві.

Мовна норма – це система правил, конвенцій і стандартів, які регулюють використання мови в певному співтоваристві [21, с.130]. В українській мові мовна норма визначає стандарти коректного вживання слів, граматичних форм, фонетичних особливостей та інших мовних одиниць.

Мовну норму можна класифікувати за різними критеріями. Основні типи мовної норми в українській мові включають:

1. Літературна норма: Це офіційно прийнята форма мови, яка використовується в літературних творах, документах, наукових працях та офіційних комунікаціях [21, с.39]. Літературна норма базується на нормах стандартної української мови і вважається найвищою формою мовної норми.

2. Стандартна норма: Це загальноприйнятий стандарт використання мови, який базується на нормах літературної мови, але враховує також розмовні форми та варіанти мови. Стандартна норма використовується в широкому спектрі комунікації, включаючи масові медіа, офіційні заяви, ділову та публічну мову.

3. Регіональна норма: В українській мові існує різноманітність діалектів та мовних варіантів, які характерні для різних регіонів України. Регіональна норма враховує особливості мовлення та мовних варіантів, які є характерними для конкретного регіону.

4. Соціальна норма: Мовна норма також може залежати від соціального статусу, професії, віку та інших соціальних факторів. Соціальна

норма визначає специфічні правила та конвенції мовлення, які характерні для певних соціальних груп або професійних спільнот.

Ці класифікації відображають різні аспекти мовної норми в українській мові. Використання мовної норми допомагає забезпечувати зрозумілість, точність та ефективність комунікації, а також підтримує мовну єдність і стабільність у співтоваристві.

У сучасній лінгвістиці розрізняють два поняття: культуру мови та культуру мовлення. Культура мови є галуззю знань, що вивчає нормативність мови та її відповідність суспільним вимогам, а також індивідуальну здатність особи володіти різними функціональними стилями мови [13, с.48]. Вона розробляє наукові критерії оцінювання мовних явищ, виявляє тенденції розвитку мовної системи, провадить мовну політику та сприяє втіленню норм у мовну практику. Культура мови визначає рівень володіння нормами усної та писемної літературної мови, а також свідоме, цілеспрямоване та майстерне використання мовно-виражальних засобів залежно від мети та обставин спілкування. Наука про культуру мови вивчає дані історії літературної мови, граматики, лексикології, стилістики та словотвору, розробляючи наукові критерії оцінки мовних явищ.

Культура мовлення, з свого боку, є упорядкованою сукупністю нормативних мовленнєвих засобів, розроблених практикою людського спілкування. Ці засоби оптимально виражають зміст мовлення та задовольняють умови та мету спілкування. Головне завдання культури мовлення полягає у вихованні навичок літературного спілкування, засвоєнні та стабільному використанні літературних норм у слововжитку, граматичному оформленні мови, вимові та наголошуванні, а також в униканні спотвореної мови або суржику [13, с.54].

Дослідження учительського мовлення в контексті сучасної української мовної норми має велике значення для вивчення і вдосконалення навчального процесу, адаптації до потреб сучасного суспільства та

формування мовної компетенції учнів. Деякі з теоретичних аспектів, що можуть бути враховані в таких дослідженнях, включають наступні питання:

1. Мовна норма: Дослідження учительського мовлення передбачає вивчення відповідності мовлення вчителя встановленим нормам української мови. Це включає в себе дотримання правил граматики, орфографії, лексики та фонетики, а також дотримання стилю та реєстру мовлення в різних комунікативних ситуаціях.

2. Варіативність мовлення: Українська мова має певну ступінь варіативності, зокрема на рівні лексики та вимови. Дослідження учителів має враховувати різноманітні варіанти мовлення, що використовуються в різних соціальних групах та регіонах, а також дотримуватися стандартів сучасної української мови.

3. Комунікативні навички: Дослідження може зосереджуватися на комунікативних навичках вчителя, зокрема на здатності ефективно спілкуватися, пояснювати матеріал та вести дискусії з учнями. Дослідження можуть охоплювати аналіз різних аспектів мовленнєвої компетенції, таких як вживання мовних засобів, побудова мовленнєвих одиниць та структурування інформації.

4. Функціональні стилі мовлення: Дослідження може аналізувати використання різних функціональних стилів мовлення вчителя в навчальному процесі. Це можуть бути такі стилі, як науково-технічний, публіцистичний, художній тощо. Важливо визначити, який стиль мовлення є найбільш ефективним для передачі навчального матеріалу та сприйняття учнями.

5. Оцінювання мовлення: Дослідження може також включати аналіз оцінювання мовлення вчителя та впливу цього оцінювання на мовну компетенцію учнів. Важливо визначити, які критерії оцінювання використовуються вчителем і наскільки вони відповідають сучасним вимогам до мовної норми.

Ці аспекти можуть бути використані при дослідженні учительського мовлення в контексті сучасної української мовної норми. Дослідники можуть використовувати різні методи дослідження, такі як анкетування, спостереження, аналіз аудіо- та відеозаписів уроків, а також інтерв'ю з вчителями та учнями, щоб отримати повну картину мовленнєвої діяльності вчителя та її впливу на учнів [13, с.25].

Далі, результати досліджень учительського мовлення в контексті сучасної української мовної норми можуть мати практичне застосування. На основі отриманих даних можна розробляти рекомендації для вчителів з покращення їх мовленнєвої компетенції, а також для підготовки майбутніх учителів університетами та педагогічними інститутами.

Такі дослідження можуть сприяти розвитку професійного рівня вчителів і покращенню якості навчання. Вони допоможуть вчителям свідомо використовувати мовні засоби, створювати сприятливу комунікативну атмосферу в класі та впливати на формування мовної компетенції учнів. Крім того, дослідження учительського мовлення можуть сприяти розробці програм навчання та навчальних матеріалів, які враховують сучасні вимоги до мовної норми.

Загалом, дослідження учительського мовлення в контексті сучасної української мовної норми мають значимість для педагогічної практики, освітньої політики та розвитку мовної культури суспільства [13, с.8].

Обидві ці складові, культура мови і культура мовлення, важливі для розвитку мовної свідомості, комунікаційних навичок та забезпечення ефективного спілкування в суспільстві.

Основні ознаки культури мовлення відображені на рисунку 1.1:

<i>Правильність</i> – це унормування мови на орфоепічному, лексичному, фразеологічному, словотворчому та стилістичному рівнях.
<i>Точність</i> – добір слів і речень з метою якнайточнішої передачі змісту висловлювання.
<i>Змістовність</i> – повне розкриття думки без зайвих слів.
<i>Чистота мовлення</i> – це уникнення ненормативних елементів у мові (просторіччя, суржик, діалектизми, жаргонізми, арготизми).
<i>Багатство мовлення (різноманітність)</i> – використання різноманітних мовних засобів, уникнення повторень слів, однотипних конструкцій.
<i>Логічність</i> – це правильність смислових зв'язків між словами і реченнями у тексті.
<i>Послідовність</i> – виправданий планом висловлювання виклад теми.
<i>Доречність</i> – урахування адресності висловлювання, його сприйняття слухачем, читачем.
<i>Виразність</i> – добір слів і речень з метою якнайточнішої передачі думки.
<i>Образність</i> – оригінальність висловлювання, добір синонімічних відповідників, уникнення однотипності вираження думок.

Рис.1.1 – Основні ознаки культури мовлення

Виділяють такі типи норм літературної мови [19, с.39]:

- орфоепічні (вимова звуків і звукосполучень, акцентологічні норми);
- графічні (передача звуків на письмі);
- орфографічні (написання слів);
- пунктуаційні (вживання розділових знаків);
- лексичні (слововживання);
- морфологічні (вживання морфем);
- синтаксичні (керування, узгодження, поєднання й розміщення слів, речень);

— стилістичні (відбір мовних елементів відповідно до умов спілкування).

Мовна норма в українській мові є системою правил, конвенцій і стандартів, які регулюють використання мови в мовному співтоваристві. Мовна норма класифікується за різними критеріями, включаючи літературну норму, стандартну норму, регіональну норму та соціальну норму [1, с.47]. Літературна норма відображає офіційно прийняту форму мови, що використовується в літературних творах та офіційних документах.

Стандартна норма враховує загальноприйняті стандарти використання мови в різних сферах комунікації, включаючи масові медіа та ділову мову. Регіональна норма відображає особливості мовлення, характерні для певного регіону України. Соціальна норма враховує соціальні фактори, такі як соціальний статус та професія, і визначає специфічні правила мовлення для різних соціальних груп. Класифікація мовної норми важлива для розуміння різноманітних аспектів використання мови в українському мовному співтоваристві [14, с.35].

Вивчення культури мови та культури мовлення сприяє розвитку мовної свідомості, комунікаційних навичок та забезпеченню ефективного спілкування.

Культура мови визначає рівень володіння нормами усної та писемної літературної мови, а культура мовлення охоплює нормативні мовленнєві засоби, що задовольняють умови та мету спілкування.

Культура мови і культура мовлення є важливими аспектами розвитку мовної культури та забезпечення якісного мовного спілкування в українському мовному просторі.

Оволодіння основами будь-якої професії розпочинається із засвоєння певної суми загальних і професійних знань, а також оволодіння основними способами розв'язання професійних завдань", тобто оволодіння мовою професійного спілкування.

Мова професійного спілкування (професійна мова, фахова мова) – це функціональний різновид української літературної мови, яким послуговуються представники певної галузі виробництва, професії, роду занять [8, с.90]. Як додаткова лексична система професійна мова, не маючи власної специфіки фонетичного та граматичного рівнів, залишається лексичним масивом певної мови.

1.2 Вимова в контексті мовної норми

Вимова є важливою складовою мовної норми, оскільки вона визначає правильне вимовляння звуків і словосполучень у мовленні. Українська мовна норма встановлює стандарти вимови, які дотримуються в літературному мовленні та офіційних ситуаціях [8, с.91].

У контексті мовної норми вимова базується на фонетичних особливостях української мови. Вона включає правильне вимовляння голосних і приголосних звуків, а також правила наголошування в словах.

Вимова в контексті мовної норми може варіюватися залежно від регіональних особливостей. Українська мова має різні діалектні варіанти, які можуть впливати на вимову в різних регіонах країни. Однак, незалежно від регіональних відмінностей, мовна норма визначає загальноприйняті стандарти вимови, які використовуються в літературному мовленні та офіційних ситуаціях.

Дотримання вимови в межах мовної норми є важливим для забезпечення зрозумілості і ефективності комунікації. Вона допомагає забезпечити однорідність і стабільність мовного спілкування в українському мовному просторі.

Дослідження вимови в контексті мовної норми сприяє розвитку фонетики та фонології української мови, а також встановленню стандартів вимови для різних сфер комунікації.

Вимова є важливим аспектом мовної норми, оскільки вона визначає правильне відтворення звуків та їх комбінацій у процесі мовлення. Вимова в українській мові ґрунтується на фонетичних особливостях системи звуків та фонологічних правил, які регулюють правильну артикуляцію та акцентуацію.

Мовна норма визначає стандартизовані норми вимови, які приймаються в літературній мові та офіційних комунікаційних ситуаціях. Ці норми базуються на загальноприйнятих моделях вимови звуків, правилах наголошування та інтонації.

Вимова в контексті мовної норми включає правильне артикулювання голосних та приголосних звуків, а також їхню фонетичну характеристику в різних позиціях у словах та фразах. Крім того, вона визначає правила наголошування слів, розташування апробітонів та фонетичну реалізацію у словосполученнях та реченнях.

Вимова має регіональні варіанти, що обумовлені діалектними особливостями та варіаціями в артикуляції звуків у різних регіонах України. Однак, загальноприйняті стандарти вимови встановлюються мовною нормою для забезпечення єдності та зрозумілості мовлення в українському мовному просторі.

Дослідження вимови в контексті мовної норми сприяє розкриттю фонетичної структури української мови, встановленню фонетичних правил та стандартів вимови, а також вивченню варіативності вимови у різних мовних групах та прошарках суспільства [8, с.53].

Антропологи та соціологи активно долучилися до аналізу регіональних особливостей функціонування української мови в сучасній Україні. В результаті польових досліджень, проведених В. Сквірською в Одесі, було виявлено широкий спектр національних та етнічних груп, що проживають у місті. Однак, увага дослідниці була зосереджена на статусі російської мови в регіоні, оскільки політичні дебати того часу сфокусувались на цьому аспекті.

Результати дослідження підтверджують наявність регіональних відмінностей в мовній ситуації України. Зокрема, українська мова має

переважаючу роль на Заході країни, в той час як на Сході переважає російська мова, включаючи сферу освіти. Центральні та північні регіони вирізняються використанням обох мов – української та російської.

Дослідження соціолінгвістичних даних використовує територіальний підхід, розподіляючи країну на регіони. Кожен регіон має свої особливості мовної ситуації, які відображаються у відповідях респондентів стосовно використання української та російської мов. Зокрема, на Заході українська мова є домінуючою в усіх комунікативних сферах, в той час як на Сході переважає російська мова.

Висновки зазначають, що українське суспільство стикається з політизацією мовного питання та важливими регіональними варіаціями в мовній ситуації. Дослідження допомагають зрозуміти складність цих процесів та їх вплив на спілкування та мовну політику в Україні.

У більшості мовознавчих досліджень поняття норми розглядається з різних поглядів, виходячи з загальної теорії мови, теорії культури мови та мовної практики. Визначення норми відрізняється залежно від підходу до проблеми нормативності, що призводить до різних трактувань цього поняття.

Український дослідник М. Пилинський [28] описує мовну норму як реальний мовний явище, яке виникає в історичному контексті і залишається досить стійким з точки зору мовної системи. Це єдиний можливий або найкращий варіант, визначений суспільством на певному етапі розвитку мови, з урахуванням загальних явищ національної мови під час комунікації.

І. Фаріон вважає [41], що мовна норма, у літературній мові, це реальний мовний фактор, який має історичне коріння і залишається досить стійким в рамках мовної системи. Вона представляє собою єдиний або найкращий варіант, який суспільство обирає на певному етапі розвитку мови.

Ця норма формується на основі кількох ключових критеріїв, включаючи територіальний аспект (об'єднуючи різні говори), авторитети літературної сцени (зокрема, вплив Т. Шевченка, який зміцнив позиції народної мови порівняно з книжною), відповідність мовній системі

(середнього мовлення) і національно-ідентифікаційний аспект, який включає в себе збереження мовних традицій та унікальних мовних особливостей.

У теперішньому постколоніальному суспільстві важливим стає індивідуальний вибір та захист "своєї" мови від інтернаціоналізації та уніфікації. Мовна норма є синтезом інтерні мовних і соціокультурних чинників, які відображають шлях розвитку суспільства і слугують як символи для відрізнєння різних культурних та ідейних спільнот.

Узгодження різних визначень норми допоможе уточнити її обсяг і розробити більш точне та повне розуміння цього поняття. Огляд різних підходів до норми дозволяє усвідомити її складність та багатогранність у мовному аспекті.

Вимова є одним з важливих аспектів мовної норми, який вивчається в лінгвістиці. Вона визначається як звукова реалізація мовних одиниць, засобів вираження мови. Вимова має значення для розуміння та сприйняття мовлення, а також впливає на спілкування та сприйняття мовної інформації.

Вимова в контексті мовної норми включає в себе дві головні аспекти: фонетику і фонологію. Фонетика вивчає звукову структуру мови, а фонологія досліджує функціональну роль звуків у мові та їх систему.

Мовна норма вимови визначає, які звуки мають використовуватися, як вони мають бути вимовлені та які варіанти вимови є припустимими. Норми вимови можуть варіюватися залежно від мовного колективу, регіону, соціально-культурних умов та інших факторів.

Один з ключових аспектів вимови в контексті мовної норми - це вимова звуків мови. Кожна мова має свою систему звуків, які є характерними для неї. Вимова звуків може бути представлена у вигляді фонетичних символів, що допомагають описати артикуляційні особливості кожного звуку.

Досягнення правильної вимови відповідно до мовної норми вимагає володіння артикуляційними навичками, рухомовним апаратом та мелодією

мови. Крім того, вимова може бути пов'язана з інтонуванням, наголошуванням слів та ритмом мовлення.

Важливим аспектом вимови є також її соціокультурний контекст. Залежно від соціальних чинників, діалектів та мовних варіацій, можуть існувати різні варіанти вимови, які можуть бути вважати прийнятними в конкретному соціумі.

Однак, важливо зазначити, що вимова в контексті мовної норми може еволюціонувати з часом. Зміни в мовній нормі можуть впливати на вимову звуків і прийняті варіанти вимови. Наприклад, звуки можуть піддаватися змінам через фонетичні процеси або вплив зовнішніх мовних впливів.

Таким чином, вимова в контексті мовної норми є важливим аспектом вивчення мови. Вона включає в себе фонетику, фонологію та аспекти соціокультурного контексту. Розуміння та використання вимови відповідно до мовної норми сприяє збереженню та розвитку мовної системи та сприяє ефективному спілкуванню між носіями мови.

Вимова в контексті мовної норми є важливим аспектом вивчення мови, оскільки вона визначає звукову реалізацію мовних одиниць та впливає на сприйняття та спілкування. Вимова залежить від соціальних, культурних та регіональних факторів, а також від системи звуків, характерних для конкретної мови.

Стандарти вимови встановлюються на основі мовної норми і можуть варіюватися залежно від мовного колективу та контексту. Крім того, вимова може еволюціонувати з часом, зазнаючи змін під впливом фонетичних процесів та зовнішніх мовних впливів.

Вимова в контексті мовної норми вимагає володіння артикуляційними навичками, а також рухомовним апаратом та мелодією мови. Врахування соціокультурного контексту також є важливим аспектом, оскільки можуть існувати різні варіанти вимови, які вважаються прийнятними в конкретному соціумі.

Вимова в контексті мовної норми сприяє збереженню та розвитку мовної системи, а також ефективному спілкуванню між носіями мови. Вивчення вимови відповідно до мовної норми допомагає уточнити обсяг поняття «норма» і розробити його зміст з урахуванням різних аспектів, таких як фонетика, фонологія та соціокультурний контекст.

1.3 Помилки учительського мовлення

У сучасному мовознавстві спостерігається значний інтерес до проблеми спілкування в соціально зумовлених ситуаціях. Дослідники звертають увагу на те, що мова функціонує в різних інституційних дискурсах, кожен з яких має свої особливості і закономірності. Останнім часом дослідження в цій області значно розширилися, враховуючи біосоціальні параметри, такі як вік, стать, соціальні ролі та статус комунікантів [5, с.181].

Важливим аспектом дослідження є аналіз інституційних дискурсів, які моделюються з урахуванням типових учасників, хронотопу, мети, цінностей, стратегій, жанрів, прецедентних текстів та дискурсивних формул. Особливу увагу приділяється педагогічному дискурсу, який охоплює широкий спектр комунікації в освітніх установах, від дошкільної освіти до вищої освіти. Дослідження в цій області спрямовані на вивчення особливостей навчання як соціально зумовленого типу комунікації з відповідними настановами, стратегіями та жанрами.

Педагогічний дискурс займає особливе місце в соціалізації людини через засвоєння системи цінностей, компетенцій, норм і правил поведінки в суспільстві. Вчителі, як учасники педагогічного дискурсу, відіграють ключову роль у формуванні цих навичок і норм мовного вжитку. Проте, досягнення успішного спілкування в педагогічному контексті не обмежується лише володінням вчителем комунікативними навичками, а передбачає перегляд системи форм та методів навчання з урахуванням їх комунікативної природи.

Традиційно педагогічний процес визначався і орієнтувався на мету вчителя, що формулювалася з його позиції [5, с.95]. Однак, небажання деяких учнів приймати ці мети як свої свідчить про недостатню врахованість комунікативних інтересів учнів у процесі навчання. Розподіл ролей учасників педагогічного дискурсу, де вчителю надається вищий авторитет і право оцінювати учнів, зумовлює монологічність дискурсу і може спричиняти комунікативні конфлікти.

Вивчення комунікативних аспектів навчання сприяє переосмисленню педагогічного процесу та застосуванню нових методів організації навчання з урахуванням комунікативної природи навчання. Важливо враховувати інтереси та мотивацію учнів, а також навчити їх ефективним комунікативним стратегіям та тактикам. Забезпечення успішного спілкування між учасниками педагогічного дискурсу сприятиме досягненню мети навчання та збагаченню процесу освіти.

Типові помилки учительського мовлення можуть включати наступні аспекти:

1. Граматичні помилки: неправильне вживання часів, невідповідність числа та роду прикладного слова, неправильне утворення форм дієслів та інші граматичні неточності.

Приклад: *«Я знайшов цікаві інформації для вас.»* (неправильне утворення форми дієслова «знайти»)

2. Лексичні помилки: невірне вживання слів, неправильне вживання фразеологізмів або вживання архаїчних слів, які втратили свою актуальність.

Приклад: *«Ця інформація вже столітньої давнини.»* (вживання архаїчного слова «столітньої» замість «старовинної»)

3. Фонетичні помилки: неправильна вимова звуків або недотримання правил наголосу.

Приклад: *«Акцентувати увагу на першому сліві.»* (неправильний наголос на слові «акцентувати»)

4. Стилiстичнi помилки: невідповіднiсть мовлення ситуацiї спілкування, використання неправильного стилю мовлення (наприклад, використання злишком офіційної або невиразної мови).

Приклад: *«Вам слід звернути увагу на дану ситуацію.»* (злишком офіційний стиль мовлення)

5. Синтаксичнi помилки: неправильна побудова речень, невідповіднiсть синтаксичних структур смисловим зв'язкам.

Приклад: *«Учні, якi працювали уважно, отримали високi оцiнки.»* (невідповіднiсть між підметом «*учні*» та присудком «*отримали*»)

Ці помилки можуть виникати через недостатню мовну грамотнiсть, поспiшанiсть, недостатню увагу до деталей або недостатню підготовку учителя. Для уникнення таких помилок важливо постійно вдосконалювати свої мовнi навички, працювати над покращенням граматичного, лексичного та фонетичного аспектів мовлення, а також враховувати контекст i особливостi спілкування з учнями.

Усі лексичнi одиницi фахових текстiв передiляються на чотири рiзновиди:

1) термiни певної галузi, що мають власну дефiнiцiю;

Термiн – слово або словосполучення, що позначає поняття спецiальної сфери спілкування в науцi, виробництвi, технiцi, у конкретнiй галузi знань. Термiни обслуговують сферу спілкування певної галузi разом iз загальнонавчальним лексиконом.

2) мiжгалузевi загальнонауковi термiнологiчнi одиницi (термiни фiлософiї, полiтологiї, математики, фiлологiї тощо);

3) професiоналiзми;

Професiоналiзм – слово або вислiв, уживаний в певному професiйному середовищi. Професiоналiзми властивi мовi певної професiйної групи.

4) професiйнi жаргонiзми, що не претендують на точнiсть та однозначнiсть.

Володiти мовою професiйного спілкування – це значить:

- вільно послуговуватися усім багатством лексичних засобів з фаху;
- дотримуватися граматичних, лексичних, стилістичних, акцентологічних та інших норм професійного спілкування;
- знати спеціальну термінологію, специфічні найменування відповідної професійної сфери;
- використовувати усі ці знання на практиці, доречно поєднуючи вербальні й невербальні засоби спілкування.

Справжній фахівець повинен мати сформовану мовну, мовленнєву і комунікативну компетенції.

Мовна професійна компетенція – це сума систематизованих знань норм і правил літературної мови, за якими будуються правильні мовні конструкції та повідомлення за фахом.

Мовленнєва професійна компетенція – це система умінь і навичок використання знань під час фахового спілкування для передавання певної інформації [5, с.120].

Учительське мовлення виступає важливим чинником у формуванні мовних навичок учнів і впливає на їхнє сприйняття і розуміння мови. Однак, в процесі навчання можуть виникати помилки учительського мовлення, які можуть мати негативний вплив на формування мовної компетенції учнів.

Одна з основних помилок учительського мовлення полягає у недотриманні мовної норми. Це може включати неправильну вимову, некоректне використання граматичних конструкцій, неправильне слововживання тощо. Помилки у мовленні вчителя можуть передаватися учням і призводити до утворення неправильних мовних звичок.

Іншою поширеною помилкою є невміння адаптувати мову до потреб та рівня розуміння учнів. Учитель повинен уміти пояснити складні поняття та мовні явища простими словами, використовувати зрозумілі приклади і ілюстрації. Незрозуміле чи надто складне мовлення вчителя може призвести до збентеження учнів і недосягнення навчальних цілей.

Також помилкою учительського мовлення може бути некоректне використання мовно-стилістичних засобів. Учитель повинен уміти використовувати різні стилі мовлення в залежності від контексту і аудиторії. Невміння вибрати відповідний стиль мовлення може створювати бар'єри у спілкуванні та знижувати ефективність навчального процесу.

Високий рівень мовлення учителя є важливим фактором для забезпечення якісної освіти та виховання учнів. Для уникнення помилок учительського мовлення вчителі повинні постійно підвищувати свою мовну культуру, вдосконалювати свої навички комунікації та уважно стежити за дотриманням мовної норми у процесі викладання.

Помилки учительського мовлення можуть суттєво впливати на якість мовного навчання учнів і вимагають належної уваги та вирішення. Однією з типових помилок є невідповідність учительського мовлення мовній нормі. Це може включати неправильну вимову, некоректне застосування граматичних конструкцій, помилкове слововживання тощо. Порушення мовної норми з боку вчителя можуть бути передані учням і призвести до формування неправильних мовних звичок, що може негативно впливати на їхнє мовлення та комунікативні навички.

Ще одна поширена помилка полягає у нездатності вчителя адаптувати мовлення до потреб та рівня розуміння учнів. Вчитель повинен вміти пояснювати складні концепти та мовні явища простими та зрозумілими словами, використовувати наочні приклади та ілюстрації. Якщо мовлення вчителя є незрозумілим або занадто складним для учнів, це може спричинити збентеження та перешкодити досягненню навчальних цілей.

Крім того, некоректне використання мовно-стилістичних засобів також може бути помилкою учительського мовлення. Вчитель повинен вміти вибирати відповідний стиль мовлення в залежності від контексту та аудиторії. Невміння використовувати відповідний стиль може створювати бар'єри у спілкуванні та знижувати ефективність навчального процесу.

Тому, для забезпечення якісної освіти та виховання учнів, вчителям варто неперервно працювати над покращенням своєї мовної культури, удосконалювати навички мовлення та бути уважними до дотримання мовної норми. Регулярні самоосвіта, участь у спеціалізованих тренінгах та курсах можуть допомогти вчителям виявити та виправити можливі помилки у своєму мовленні.

1.4 Пояснення помилок та способи їх уникнення

У процесі навчання та спілкування неможливо уникнути помилок у мовленні. Помилки в мовленні є природною частиною нашого розвитку як мовників [5, с.123]. Однак, для вчителів особливо важливо розуміти причини помилок та надавати студентам належне пояснення та підтримку в уникненні їх у майбутньому.

Помилки в мовленні можуть виникати з різних причин, включаючи граматичні, лексичні, фонетичні, стилістичні та комунікативні аспекти мови. Ці помилки можуть впливати на зрозумілість та ефективність комунікації, а також на загальну впевненість студентів у своїх мовних навичках.

Пояснення помилок та способи їх уникнення відіграють важливу роль у процесі навчання. Відповідне пояснення допомагає студентам зрозуміти причини помилок та навчитися правильному вживанню мовних структур. Способи уникнення помилок розвивають мовну свідомість студентів та допомагають їм покращувати свої навички мовлення.

У цій роботі будуть розглянуті типові помилки, які можуть виникати у мовленні вчителів, а також надані пояснення та пропозиції щодо способів уникнення цих помилок. Розуміння цих аспектів допоможе вчителям покращити якість свого мовлення, забезпечити більш ефективну комунікацію зі студентами та створити сприятливу мовну атмосферу у навчальному середовищі.

1. Граматичні помилки:

- Пояснення помилок: Перевіряйте граматику речень, особливо вживання часів, форм дієслів, числа та роду прикладних слів. У разі помилок, надайте студентам пояснення щодо правильного вживання та формулювання.

- Способи уникнення: Продемонструйте приклади правильного вживання граматичних правил у реченнях. Запропонуйте студентам вправи, які допоможуть їм закріпити правильну граматику та формулювання.

2. Лексичні помилки:

- Пояснення помилок: Поясніть студентам значення та правильне вживання слів у контексті. Використовуйте приклади та ілюстрації, щоб допомогти їм зрозуміти правильний вибір слів.

- Способи уникнення: Розширюйте лексичний запас студентів шляхом використання різних словникових вправ, розвитку навичок слововживання та вивчення нових лексичних одиниць у контексті.

3. Фонетичні помилки:

- Пояснення помилок: Виділяйте неправильні вимови та наголоси у словах і фразах. Використовуйте аудіо-матеріали, фонетичні вправи та моделювання правильної вимови.

- Способи уникнення: Залучайте студентів до активного вимовляння слів та фраз. Використовуйте фонетичні вправи, та диктанти для розвитку правильної вимови.

4. Стилiстичні помилки:

- Пояснення помилок: Поясніть основні принципи стильового оформлення мовлення в різних ситуаціях. Розгляньте приклади неправильного та правильного стильового оформлення.

- Способи уникнення: Залучайте студентів до активного читання та аналізу текстів різних стилів. Проводьте дискусії та дебати на актуальні теми, щоб допомогти студентам розвивати стильову компетенцію.

5. Комуникативні помилки:

- Пояснення помилок: Підкресліть важливість чіткого та зрозумілого висловлення думок. Надайте студентам зразки правильного комунікативного спілкування та позитивні приклади.

- Способи уникнення: Залучайте студентів до різних комунікативних вправ, таких як рольові ігри, дискусії та групові проекти. Забезпечте можливість для студентів практикувати свої навички спілкування у різних ситуаціях.

Пам'ятайте, що надання конструктивного фідбеку та створення сприятливої атмосфери для вдосконалення мовних навичок є ключовими факторами у преодоленні помилок учительського мовлення.

1. *Автобіографія* - напишіть автобіографію, напишіть свою біографію.

2. *Адрес* – вітальний. *Адреса* – місце помешкання.

3. *Бік* – сторона тулуба, а також: з одного боку, з другого боку, повернути на свій бік, позитивний бік, з усіх боків, однобічний рух. *Сторона* – в офіційній юрид.документах: винна, позовна, потерпіла, договірні сторони.

4. *Білет* – кредитний, банківський, екзаменаційний. *Квиток* – театральний, залізничний, військовий, для проїзду в тролейбусі, автобусі.

5. *Боліти* - дуже, нестерпно. *Вболівати* - за друга, за хокейну команду, за успіх.

6. *Будь-який* - любий (слово не вживається), *любій* - приємний, бажаний.

7. *Взаємовідносини* – взаємини: національні, між людьми. *Взаємовідношення* – прояв певних взаємопов'язаних дій, явищ: громадської думки і правосуддя, нервової системи і залоз внутрішньої секреції.

8. *Виголошувати* – промову. *Проголошувати* – рівноправність, декларувати.

9. *Винятково* - не так, як усі, дуже, особисто. *Виключно* – лише, тільки.

10. *Витікати* (фіз. литися) - *випливати* - бути висновком.
11. *Відноситися* (у матем., філос., логіці: А так відноситься до В, як...). *Ставитися* - прихильно, добре, щиро, байдуже.
12. *Витрати* – грошові, капіталу, праці, матеріальні і фінансові, питомі; коли тільки про гроші – можна ще: видатки, поточні витрати (видатки), бюджетні (витрати) видатки).
13. *Відмінити* – засідання, збори, спектакль, висадку десанта. *Скасувати* – закон, постанову, указ, рішення суду, вирок, договір, угоду, тілесне покарання, приватну власність, карткову систему.
14. *Відносини* – в галузях науки, суспільного, політичного, економічного характеру: виробничі, економічні, міжнародні, торговельні. *Зносини* – недоречна заміна іменника – відносини. *Взаємини* - взаємні стосунки або зв'язки: культурно-побутові, між людьми (інтимні, родинні). *Стосунки* – зв'язки, контакти взагалі: стосунки й поведінка людей – у неофіційній сфері. *Ставлення* – при наявності певних почуттів до кого-небудь: до батьків, брата, життя, праці, ставлення керівника до ...; звороти: по відношенню до ..., у відношенні до ... – є порушенням норми - слід: щодо, стосовно, відносно. *Відношення* – як термін у математиці, лінгвістиці: арифметичне, граматичне.
15. *Відносно* - чогось, краще щодо чогось, про щось.
16. *Громадський* - належить громаді: громадська думка, громадське майно. *Громадянський* - від громадянин; вчинок, подвиг, обов'язок.
17. *Відомий* – популярний. *Видатний* – вчений.
18. *Відсоток* – калька з лат. *pro* - від, *centum* – соток – переважно в художньому, науково-популярному, розмовному стилях. *Процент* – у науковому, офіційно-діловому стилях.
19. *Вірно* – кохати, товаришувати, любити Батьківщину: *Правильно* – точно, безпомилково: відповідати.
20. *Власник* – (нейтр.) будинку, книги. *Володар* - (книжн.) світу, дум.

21. *Воєнний* – стосунок до війни: операції, таємниця, доктрина, комунізм. *Військовий* – стосунок до війська, армії, військовослужбовця: оркестр, правила, дисципліна, одяг, квиток.

22. *Вступати* - у вуз, в хату, у воду. *Поступати* - *чинити* - добре, правильно, милосердно.

23. *Втрати* (збитки) – про заподіяну шкоду: матеріальні, господарські; але: втрати робочого часу, уражаю, зерна, людські втрати, втрата працездатності, зору, крові; відшкодовувати втрати (збитки), зазнати шкоди (вtrat, збитків).

24. *Гармонійний* - досконалий, злагоджений, без наруги: характери, розвиток особистості, кольори. *Гармонічний* - муз. термін.

25. *Галицизм* -українське діалектне слово, відоме в Галичині - західноукраїнській території. *Галліцизм* - слово, запозичене з французької.

26. *Гуманізм*: 1) ідейна течія епохи Відродження; 2) світогляд, пройнятий любов'ю до людини. *Гуманність* - людяність: лікаря, вихователя.

27. *Декваліфікація* - втрата професійних навичок. *Дискваліфікація* - адміністративне позбавлення права виконувати якусь роботу.

28. *Декоративний* - оздоблювальний: панно, кущі, дерева, цегла. *Декораційний* - для декорації: майстерня, цех, техніка.

29. *Дефективний* - недосконалий; людина з фізичними або психічними вадами. *Дефектний* - зіпсований, з вадою, неповноцінний предмет.

30. *Дистанція* - відстань: далека, коротка, значна. *Інстанція* - установа: обійти всі інстанції, щоб..., остання інстанція, через офіційні інстанції.

31. *Диференційний* – розрізнявальний. *Диференціальний* - рівняння в матем.

32. *Доводити* –підтверджувати істинність, правильність чого-небудь фактами, доказами: у науковому, офіційно-діловому стилях: до відома, вину, правоту, право, позицію, теорему. *Доказувати* – розмовний стиль.

33. *Додержувати* - порядку, чистоти. *Додержуватися* - поглядів, класифікацій.
34. *Домогтися* – наполегливість: чого-небудь. *Добитися* – рішучі заходи. *Досягти* – одержати бажане: успіху.
35. *Екземпляр* -рідкісний, викопний представник рослинного чи тваринного світу. *Примірник* - один з тиражу.
36. *Економічний* – поняття пов’язані з економікою: прогрес, закон, система, зв’язки. *Економний* – який бережливо, ощадливо витрачає що-небудь, сприяє економії: витраченню.
37. *Заважати* - працювати, дивитися, думати. *Мішати* - борщ, кашу.
38. *Завідувач* - відділу, кафедри. *Завідуючий* - відділом, кафедрою.
39. *Зумовлювати* – спричинювати. *Обумовлювати* - наук.: обмежувати якоюсь умовою, застереженням.
40. *Загальноприйнятний* - раціональний, з яким можна погодитись. *Загальноприйнятий* - узвичаєний, обов’язковий до виконання.
41. *Загрожувати* - життю, спокоєві, мирові. *Погрожувати* - розправою, викриттям, бучком.
42. *Зáпал* – натхнення. *Запáл* - запалювальний пристрій.
43. *Запитання* - формулюється питальним реченням, на нього просять відповісти. *Питання* - формулюється розповідно-спонукальним реченням, його з’ясовують, висвітлюють.
44. *Запроваджувати* – рос. “вводить”, іноді “внедрять”: 8-годинний робочий день, в життя, у практику. *Упроваджувати* – рос.лише “внедрять”: культуру.
45. *Заступник* – офіційна назва постійної посади. *Замісник* – людина, яка тимчасово виконує чийсь обов’язки.
46. *Збіднити* - зробити бідним. *Збідніти* - стати бідним.
47. *Збірка* - одно або кількатомне видання творів одного автора. *Збірник* - твори художньої літератури або наукові статті, матеріали багатьох авторів, тексти певного призначення.

48. *Звертатись* – з промовою, по допомогу, до теми.
49. *Поводитись* – ставитись до когось.
50. *Здібний* – талановитий. *Здатний* – спроможний на щось.
51. *Змістовий* - пов'язаний зі змістом: змістова виразність, змістова неточність. *Змістовний* - багатий змістом; змістовні твори.
52. *Індуктивний* - логічн.: метод пізнання. *Індукційний* -фіз.:струм.
53. *Іноземний* - що належить іншому народові, країні: іноземна мова. *Іншомовний* - слово, назва, запозичання.
54. *Контроль* – здійснюють люди, організації. *Контролювання* – здійснюють механізми, прилади, техніка.
55. *Мета* (вжив. лише в одн.). *Ціль* (уроч., вжив. і в мн.).
56. *Нервувати* - дратувати когось. *Нервуватися* - роздратовувати самого себе.
57. *Мимохідь* - йдучи мимо, проходячи повз. *Мимохіть* -ненароком, поза бажанням, не бажаючи.
58. *Напрям* - шлях розвитку, течія, кінцева точка. *Напрямок* - фізичний рух на певну відстань.
59. *Об'єм* – вимір в кубічних одиницях (об'єм цистерни). *Обсяг* – в інших випадках (обсяг роботи, книги, капіталовкладень).
60. *Особовий* - склад, напр.: навчального закладу, армії, справа як документ, рахунок у банку, особовий займенник, особові закінчення дієслів. *Особиста* - справа, рахунки з кимось, почуття, щастя, життя.
61. *Пам'ятка* - предмет культури минулого, зокрема писемна. *Пам'ятний* - археологічний, архітектурний, споруда.
62. *Подвижник* - людина, яка самовіддано бореться за досягнення мети. *Сподвижник* - чийсь соратник у якійсь важливій діяльності.
63. *Периферичний* - мед.: нерв. *Периферійний* - з периферії: театр, вуз, письменник.
64. *Письменний* - що вміє писати. *Грамотний* - 1)що пише за правилами; 2) розм. освічений.

65. *Подовжений* - збільшеної довжини: подовжені тіні, пропорції, день, кіносеанс, група подовженого дня. *Продовжений* – здійснюється в усіх значеннях зя словом подовжений.

66. *Плямувати* - забруднювати; компрометувати себе. *таврувати* - ставити тавро, гостро викривати.

67. *Позбавитись* - попередити якесь лихо, напр., посуху. *Позбутись* - врятуватись, уникнути неприємностей

68. *Привласнювати* - чиясь річ робити своєю. *Присвоювати* - почесне ім'я, звання.

69. *Показник* - успіху, праці, смаку та ін. *Показчик* - напрямку руху, розташування книг в бібліотеці, словопоказчик до словника.

70. *Положення* -правило, поза, розташування в просторі. *Становище* – обстановка. *Стан* - соціальний, фізичний, моральний, хімічний та ін.

71. *Приводити* – зумовлювати, спричинювати що-небудь: до збільшення випуску товарів, до перемоги, до мети. *Призводити* – до негативних наслідків: до гріха, неприємностей, втрат, катастрофи.

72. *Програмний* - підпорядкований певному планові, провідний. *Програмовий* - один з програми, за програмою.

73. *Професійний* - навик, звичка, хвороба. *Професіональний* - спорт, колектив хоровий або танцювальний.

74. *Проявлятися* - виникати, краще з'являтися.

75. *Роль* – відігравати. *Значення* - мати.

76. *Рятівник* - людина, яка приносить порятунок у певній непередбаченій ситуації. *Рятувальник* - людина, що спеціально займається рятуванням (посада).

77. *Скоро* - присл. с часовим значенням: скоро прийду, скоро принесуть. *Швидко* - присл., що виражає інтенсивність руху: швидко бігти, швидко наближатися, швидко піти.

78. *Сподіватися* - чекати когось. *Надіятися* - покладатися на когось.

79. *Тактовний* - чемний, вихований, делікатний у поведженні. *Тактичний* - продуманий, спланований, як спосіб досягнення певної мети.

80. *Тепер* - у наш час, раннім часом, нині, сьогодні. *Зараз* - цієї ж миті, хвилини.

81. *Україніка* - зібрання творів про Україну. *Україністика* - українська філологія, культура.

82. *Уява* - фізична здатність набувати знань: "добре розвинута уява", "тренувана уява". *Уявлення* - набуті певні знання про щось, когось: "не маєш уявлення", "глибоке уявлення".

83. *Являється* – з'явитися, ввижатися; переважно в розмовному стилі: являється у сні. *Є* – дієслово-зв'язка, часто пропускається: Він (є) – майстер високого класу.

Одна з найпоширеніших помилок, яку часто роблять вчителі, полягає у використанні неправильної граматичної форми чи конструкції. Ця помилка може впливати на зрозумілість та точність мовлення. Для уникнення цієї помилки вчителі повинні бути уважними до граматичних правил і систематично вдосконалювати свої знання мови.

Ще однією типовою помилкою є використання неправильного слова або лексичного виразу, що може призвести до неправильного розуміння. Вчителі повинні бути уважними до вибору слів та їх значень, використовувати слова, які найбільш точно виражають їхні думки та ідеї.

Фонетичні помилки, такі як неправильна вимова звуків чи наголосів, також можуть впливати на зрозумілість мовлення вчителя. Для уникнення цих помилок вчителі повинні працювати над вдосконаленням своєї фонетичної вимови та акценту.

Стилістичні помилки, такі як неправильне вживання формального або неформального мовлення, можуть впливати на створення відповідної атмосфери в класі та відносин зі студентами. Вчителі повинні уважно обирати стиль мовлення, щоб відповідати контексту та потребам комунікації.

Комунікативні помилки, такі як неправильне формулювання запитань або недостатнє врахування потреб та інтересів студентів, можуть призвести до незадоволення та непродуктивного спілкування. Вчителі повинні активно слухати та реагувати на потреби студентів, створювати відкриту та демократичну атмосферу в класі.

Загальною стратегією уникнення помилок є постійне самовдосконалення та навчання. Вчителі повинні бути відкритими до знань, активно вивчати мову, вдосконалювати свої навички та практикувати мовлення в різних ситуаціях.

Уникнення помилок у мовленні є важливим елементом професійного розвитку вчителів. Через постійне удосконалення та свідоме працю над своїми мовними навичками, вчителі зможуть стати більш ефективними комунікаторами, підвищити якість своїх уроків та створити сприятливу мовну атмосферу в класі.

У ході дослідження теоретичних аспектів учительського мовлення в контексті сучасної української мовної норми було отримано наступні загальні висновки:

1. Сучасні нормативні документи, пов'язані з українською мовою в шкільній освіті, визначають стандарти та вимоги до мовлення вчителів. Вони є важливим регулятором у формуванні мовної культури та мовної компетентності учнів.

2. Учительське мовлення має велике значення у процесі мовного виховання учнів, оскільки воно впливає на їхнє розуміння та акуратність у вираженні думок. Правильне та літературне мовлення вчителя сприяє розвитку мовних навичок та формуванню мовної компетентності учнів.

3. Проблемні аспекти учительського мовлення, такі як неправильні конструкції, некоректне використання прийменників та сполучників, фонетичні помилки, порушують сучасну українську мовну норму і можуть негативно впливати на мовну компетентність учнів.

4. Для покращення учительського мовлення та сприяння формуванню мовної культури в шкільному середовищі необхідно розробити рекомендації та корекційні механізми. Вчителі повинні систематично підвищувати свою мовну компетентність, використовувати літературну мову та звертати увагу на правильну вимову та вживання слів.

5. Адміністрація шкіл має надавати підтримку вчителям у їхній мовній роботі, забезпечувати умови для професійного розвитку та навчання. Самооцінка та постійне вдосконалення власного мовлення є важливими елементами для вчителів, щоб стати більш компетентними та впевненими у власних мовних навичках.

Отже, враховуючи теоретичні аспекти дослідження, можна зробити висновок, що удосконалення учительського мовлення є важливим завданням для створення мовної культури в шкільному середовищі та покращення мовної компетентності учнів.

РОЗДІЛ 2. МОВЛЕННЯ ВЧИТЕЛЯ В КОНТЕКСТІ МОВНОЇ НОРМИ

2.1 Мовлення вчителя в контексті мовної норми

Мовлення вчителя в контексті мовної норми є предметом досліджень, що спрямовані на аналіз та оцінку відповідності мовлення вчителя встановленим стандартам сучасної української мови. Дослідження такого роду висвітлюють теоретичні аспекти мовленнєвої діяльності вчителів, аналізують використання мовних засобів, стилістичних варіантів та комунікативних стратегій, що використовуються вчителями у навчальному процесі [5, с.24].

Одним з центральних питань досліджень є відповідність мовлення вчителя граматичним нормам української мови. Дослідники звертають увагу на правильне використання частин мови, синтаксичну структуру речень, виключення граматичних помилок. Значною мірою уваги приділяється також орфографічній коректності, правильному написанню слів та пунктуації в мовленні вчителя.

Дослідження мовлення вчителя також зосереджуються на лексичному аспекті. Вчителі повинні володіти розмаїттям лексичного запасу, використовувати слова залежно від контексту та комунікативної ситуації. Важливо виключити вживання неприйнятної лексики, жаргонізмів або вульгаризмів у мовленні вчителя. Аналізується також фонетична культура вчителів, зокрема їх здатність правильно вимовляти звуки та слова української мови.

Крім того, дослідження учительського мовлення в контексті мовної норми розглядають стилістичні аспекти. Вчителі повинні вміти адаптувати своє мовлення до різних ситуацій, використовуючи відповідний стиль та реєстр мовлення. Враховується стиль комунікації з учнями, який може бути науково-технічним, публіцистичним або художнім.

У результаті досліджень учительського мовлення в контексті мовної норми можуть розроблятися рекомендації для вчителів, спрямовані на покращення їх мовленнєвої компетенції та використання мовних засобів відповідно до встановлених стандартів. Такі дослідження сприяють формуванню високого рівня мовної культури серед вчителів, поліпшенню комунікації у навчальних закладах та підвищенню якості навчання [8, с.14].

Мовлення вчителя в контексті мовної норми є важливим аспектом професійної діяльності вчителя. Воно відображає рівень мовної компетенції вчителя та впливає на якість комунікації з учнями, їх розуміння та сприйняття навчального матеріалу. Дослідження мовлення вчителя в контексті мовної норми включає такі аспекти:

1. Граматична коректність: Вчительове мовлення повинно відповідати правилам граматики, таким як правильне вживання частин мови, правильна побудова речень, уникання граматичних помилок тощо. Важливо, щоб вчителі мали глибокі знання граматики української мови та використовували їх у практиці.

2. Орфографічна вірність: Мовлення вчителя повинно бути орфографічно правильним, з дотриманням правил написання слів, правопису та пунктуації. Вчителі повинні бути уважні до свого письма та підтримувати високий рівень орфографічної грамотності.

3. Лексична точність: Вчителі повинні використовувати різноманітний та рівномірно розвинений словниковий запас, адекватний змісту навчального матеріалу. Вони мають уникати вживання вульгаризмів, жаргонізмів та несучорї лексики, а також орфографічних та лексичних помилок.

4. Фонетична культура: Вчителі повинні мати добру фонетичну культуру та вміти вимовляти звуки та слова української мови належним чином. Правильна вимова допомагає учням зрозуміти і правильно відтворити слова та фрази, що вимовляються вчителем.

5. Стиль та реєстр мовлення: Вчителі повинні володіти вмінням адаптувати своє мовлення до різних комунікативних ситуацій. Вони мають використовувати відповідний стиль та реєстр мовлення в залежності від контексту, будь то академічний стиль, розмовний стиль чи інший.

Дослідження мовлення вчителя в контексті мовної норми допоможуть виявити потенційні проблеми та недоліки в мовній компетенції вчителів і розробити відповідні рекомендації для їх покращення. Такі дослідження сприятимуть формуванню високого рівня мовної культури серед вчителів та покращенню якості навчання та комунікації у навчальних закладах.

Навчити студентів уважно читати наукову, технічну, публіцистичну та художню літературу є важливим завданням. Всім педагогам потрібно мати ці навички, а не покладатись лише на знання, отримані у вузі. Уже з перших хвилин перебування в аудиторії необхідно готувати студентів до роботи, уточнюючи завдання та вимоги. Однак, важливо питати правильно, використовуючи відповідну мову.

Зокрема, потрібно розрізняти, коли вживати слова "черговий" чи "черговий", "домашнє завдання" чи "завдання", "дано", "задано" чи "задано додому". Також важливо правильно використовувати слова, які описують дії з предметами, наприклад "розкрити", "розгорнути" чи "відкрити зошити (книжки)".

Під час проведення уроків, слідкувати за граматичною вірністю мовлення вчителя. Наприклад, коригувати помилки, коли використовуються слова "не мішай" (не заважай), "не списуй у товариша" (не списуй від товариша), "нечутка уява" (неправильне уявлення), "невірна відповідь" (неправильна відповідь).

Також важливо уникати неточного вживання слів і виразів. Наприклад, замість "тихіше" краще вжити "тихо", замість "замовчте" - "замовкніть".

При наданні домашнього завдання, слід коректно сформулювати вказівку: "коротко кажучи" (коротко), "другим разом" (наступного разу), "це

підготує хтось другий" (інший), "слідуючий урок" (наступний), "домашнє читання" (читання) та інші.

Таким чином, мовлення вчителя повинно відповідати мовним нормам, бути граматично правильним, точним та зрозумілим [9, с.67]. Важливо формувати мовну культуру у студентів та навчати їх уникати мовних помилок. Коректність та стиль мовлення викладача є прикладом для студентів і повинні сприяти розвитку їх мовних навичок та шанобливого ставлення до мови.

Відповідальність за розвиток мовлення у студентів несе не лише сам викладач, а й навчальний заклад в цілому. Учні та студенти повинні мати можливість вчитися у сприятливому мовному середовищі, де правильне вживання мовних засобів та дотримання мовної норми є очікуваним стандартом.

Важливим аспектом розвитку мовлення є розуміння та уважне читання різних жанрів літератури. Студенти повинні мати навички критичного мислення та аналізу текстів, розуміти їх зміст і контекст. Це допоможе їм розвинути мовну компетенцію, поповнити словниковий запас та володіти різними стилістичними варіантами мови.

Педагоги також мають брати до уваги різні галузі знань, в яких використовуються специфічні терміни. Важливо використовувати ці терміни з точністю і відповідно до їх значення. У разі виникнення незрозумілості або спотворення мовлення, слід звертатися до авторитетних джерел або експертів для з'ясування правильного вживання термінології.

Мовний режим повинен бути єдиним для всіх навчальних матеріалів та педагогічного колективу. Це сприятиме уніфікації мовлення і створенню сприятливого мовного середовища для студентів. Педагогічний колектив має бути свідомим мовних норм та мовного етикету, щоб бути авторитетом для студентів і батьків.

Для досягнення цих цілей необхідно проводити відповідну роботу з мовною підготовкою вчителів, надавати їм необхідні методичні рекомендації

та навчальні матеріали. Регулярні тренінги та семінари з мовної культури можуть сприяти покращенню мовленнєвих навичок вчителів та сприяти впровадженню сучасних мовних стандартів у навчальному процесі.

Таким чином, дослідження мовлення вчителя в контексті мовної норми є важливим завданням, яке сприяє розвитку мовленнєвої компетенції студентів. Це допомагає покращити якість навчання та комунікації в освітньому середовищі і сприяє формуванню високого рівня мовної культури серед вчителів та студентів.

У цьому контексті будуть розглянуті приклади речень, які містять типові лексичні помилки. Ці приклади демонструють стилістично немотивовану тавтологію, стилістично немотивований плеоназм, багатослів'я, некоректне вживання слів, порушення сполучуваності слів, а також вживання слів, невластивих літературній українській мові. Ці приклади слугують для наочного виявлення та усвідомлення цих типових помилок у педагогічному мовленні.

Педагогічне мовлення має велике значення у взаємодії між вчителем і учнями. Однак, іноді в педагогічному мовленні можуть виникати певні помилки, які можуть впливати на розуміння інформації та ефективність навчання. Ось кілька пояснень про деякі поширені помилки педагогічного мовлення та способи їх уникнення:

1. Використання складних термінів та спеціалізованої лексики: Іноді вчителі можуть використовувати складні терміни або спеціалізовану лексику, яка може бути незрозумілою для учнів. Це може призвести до нерозуміння та зниження мотивації до навчання. Рекомендується використовувати прості та зрозумілі терміни, пояснювати нові поняття, наводити приклади та створювати ситуації, які допоможуть учням зрозуміти матеріал.

2. Використання негативної формулювань: Часто вчителі можуть використовувати негативні формулювання, такі як "не можна", "недостатньо", "помилка". Це може вплинути на самооцінку учнів та знизити

їхню мотивацію до навчання. Рекомендується замінювати негативні формулювання на позитивні, акцентуючи увагу на можливостях та досягненнях учнів.

3. Використання загальних тверджень без конкретики: Іноді вчителі можуть користуватися загальними твердженнями, які не дають учням достатньо конкретної інформації або примірників. Це може ускладнити розуміння та асиміляцію матеріалу. Рекомендується використовувати конкретні приклади, ілюстрації та візуалізацію для пояснення концепцій та ідей.

4. Відсутність комунікативного взаємодії: Педагогічне мовлення не повинно бути одностороннім. Вчителі повинні надавати можливість учням задавати питання, висловлювати свої думки та обговорювати матеріал. Відсутність комунікативного взаємодії може позбавити учнів можливості активно взаємодіяти з матеріалом та уточнювати незрозумілі питання.

Для уникнення цих помилок рекомендується:

- Використовувати просту та зрозумілу мову, приділяючи увагу специфіці аудиторії.
- Використовувати позитивні формулювання та акцентувати увагу на досягненнях учнів.
- Надавати конкретні приклади та ілюстрації для пояснення матеріалу.
- Стимулювати комунікативну взаємодію з учнями, заохочувати їхні запитання та думки.

Загалом, ефективне педагогічне мовлення полягає у зрозумілому, позитивному та взаємодіємному спілкуванні з учнями, що сприяє активному навчанню та розвитку.

У загальному, учням слід бути уважними при вживанні слів та вивчати граматику, щоб уникнути подібних помилок. Вони повинні знати, як правильно вживати слова в реченнях, і уникати використання сленгу або неформальних виразів у формальному мовленні.

У результаті аналізу помилок педагогічного мовлення та способів їх уникнення можна зробити висновок про важливість використання ефективного педагогічного мовлення для покращення процесу навчання. Виявлено, що використання складних термінів та спеціалізованої лексики може ускладнити розуміння матеріалу учнями. Окрім того, негативне формулювання може негативно вплинути на самооцінку та мотивацію учнів до навчання. Також було виявлено, що загальні твердження без конкретики можуть призвести до недостатнього розуміння та усвідомлення матеріалу. Крім того, відсутність комунікативного взаємодії у педагогічному мовленні може обмежити активну участь учнів у процесі навчання.

Отже, для досягнення ефективного педагогічного мовлення рекомендується використовувати зрозумілу та доступну мову, враховуючи потреби та особливості аудиторії. Важливо використовувати позитивні формулювання, що сприяє підтримці самооцінки та мотивації учнів. Крім того, надання конкретних прикладів та ілюстрацій сприяє кращому розумінню та запам'ятовуванню матеріалу. Необхідно також стимулювати комунікативну взаємодію, надавати можливість учням активно взаємодіяти, задавати запитання та висловлювати свої думки.

Ці рекомендації є важливими для забезпечення ефективного педагогічного мовлення, яке сприяє підвищенню якості навчання, розвитку мислення та мотивації учнів.

2.2 Лексичні помилки в мовленні вчителя

Лексичні помилки в мовленні вчителя можуть виникати внаслідок неправильного використання слів, неправильного вживання термінів, невідповідності між словами та їхнім значенням. Такі помилки можуть впливати на зрозумілість та ефективність комунікації з учнями. Ось декілька типових лексичних помилок та способи їх уникнення:

1. Неправильне вживання термінів: Вчителі мають бути уважними при використанні спеціалізованих термінів, особливо в предметних дисциплінах. Неправильне вживання термінів може призвести до непорозумінь та плутанини у розумінні понять. Рекомендується завжди переконуватися в точності термінології та використовувати її правильно згідно з контекстом.

2. Вживання складних або незрозумілих слів: Вчителі повинні уникати використання складних та незрозумілих слів, які можуть заплутати учнів. Замість цього, рекомендується використовувати просту та зрозумілу лексику, щоб забезпечити належне розуміння матеріалу.

3. Неправильне використання слів: Неправильне використання слів може викликати невідповідність між тим, що вчитель хоче сказати, і тим, що насправді розуміють учні. Це може спричиняти плутанину та сприйматися як недостовірність або неуважність. Вчителі повинні бути уважними до правильного використання слів і забезпечувати, щоб їхнє мовлення було точним та чітким.

4. Використання запозичених слів із інших мов: Іноді вчителі можуть використовувати запозичені слова з інших мов, особливо у сучасних педагогічних тенденціях. Однак, якщо учні не розуміють ці слова або неправильно їх сприймають, це може викликати плутанину та зниження ясності комунікації. Рекомендується використовувати місцеві еквіваленти або пояснювати значення запозичених слів для забезпечення належного розуміння.

Уникнення лексичних помилок в мовленні вчителя можна досягнути шляхом:

- Ретельного підготування до уроків, вивчення термінології та використання її правильно.
- Використання простої та зрозумілої лексики, уникання складних та незрозумілих слів.
- Уважного контролю та перевірки правильності вживання слів.
- Врахування аудиторії та використання мови, зрозумілої для учнів.
- Пояснення значення запозичених слів або використання місцевих еквівалентів.

Такі підходи допоможуть вчителям уникнути лексичних помилок та забезпечити зрозумілість та ефективну комунікацію з учнями.

Розгляньмо деякі помилки в учительському мовленні (картотеку подано в **Додатках**):

*Рік **назад** ми не розглянули цієї теми, тому сьогодні повернемося до неї* (Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії). У цьому прикладі подано випадок уживання слова в невласливому значенні. Зокрема, прислівник «назад» вказує на напрямок, тоді як в контексті цього речення варто було б використати слово «тому».

Подібне порушення мовної норми є і в реченні: *Я **рахую**, що кожен повинен відповідати сам за себе* (Глазова Лариса Анатоліївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель правознавства). Слово «рахую» стосується чисел, тоді як у цій ситуації доречно було б використати слово «вважаю» чи його синонім.

***Відношення** народу до влади завжди було, м'яко кажучи, неоднозначним.* (Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії). Через міжмовну омонімію виникає і порушення в слововживанні в цьому реченні. Слово «відношення» варто замінити на «ставлення».

Таку ж помилку я зафіксувала і в мовленні іншого вчителя: *Як ти до цього відносишся?* (Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа I-III ступенів №3, учитель географії). Правильне запитання мало б звучати так: Як ти до цього ставишся?

Окремо наведу приклади багатослів'я та плеоназмів у мовленні вчителів, яких я аналізувала. *Мої колеги по роботі мене теж підтримують* (Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа I-III ступенів №3, учитель історії). У цьому випадку простежую невиправдане багатослів'я, тому що поняття «колеги» й там містить лексичне значення «робота». А тому варто виправити на просто «колеги мене теж підтримують».

Подібна помилка є і в іншому прикладі: *До грудня місяця навчання буде отаке*. (Глазова Лариса Анатоліївна, Чернігівська загальноосвітня школа I-III ступенів №3, учитель правознавства). Оскільки поняття «грудень» вказує на назву місяця, слово «місяць» не варто використовувати в цьому випадку.

У картотеці, що подано в Додатка, я зібрала й велику кількість помилок, що пов'язанні з калькуванням лексем з російської мови. *Слідуючим разом продовжимо* (Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа I-III ступенів №3, учитель історії). Правильно було б сказати: Наступного разу продовжимо.

Деякі помилки пов'язані з уживанням слів у невласливому їм значенні, що спричинено калькуванням. *Я отримала хорошу освіту*. (Глазова Лариса Анатоліївна, Чернігівська загальноосвітня школа I-III ступенів №3, учитель правознавства). Але щодо освіти варто вживати дієслово «здобула».

Такаж природа помилково слововживання і в цьому прикладі: *Хай приходять усі бажаючи*. (Глазова Лариса Анатоліївна, Чернігівська загальноосвітня школа I-III ступенів №3, учитель правознавства). Слово «бажаючи» необхідно замінити на «охочі».

Створюючи текст, варто бути уважним до типових лексичних вад, що можуть впливати на його стилістичну виразність та зрозумілість. Однією з таких вад є стилістично немотивована тавтологія, яка полягає у повторі слів або спільнокоренових слів у одному або сусідніх реченнях. Наприклад, "Школярам доручили прибрати шкільний двір".

Іншою недоліком є стилістично немотивований плеоназм, що передбачає дублювання значення у двох словах. Наприклад, "Кожному гостеві нашого закладу подарували пам'ятний сувенір".

Уникнути надмірного багатослів'я також є важливим аспектом, оскільки це призводить до непотрібного використання зайвих слів. Наприклад, "Похід князя Ігоря на половців відбувся у квітні".

Важливо використовувати слова у відповідному значенні, уникаючи їх некоректного вживання. Наприклад, "Молоко дуже корисне для дитячого організму".

Необхідно дотримуватися правильної сполучуваності слів, уникати порушень, що можуть виникати через інтерференційні явища. Наприклад, "Ми зайняли перше місце на конкурсі".

Також варто уникати вживання слів, які не є властивими літературній українській мові, таких як немотивовані діалектизми, полонізми або росіянізми. Наприклад, "Треба приймати участь у різноманітних заходах".

Під час написання тексту необхідно враховувати властивості зображуваної епохи та уникати вживання слів, які не є властивими її стилістичному контексту. Наприклад, "Солдати князя Ігоря були відважними".

Крім того, важливо коректно використовувати фразеологізми, уникати їх некоректного вживання, яке може призводити до неправильного сприйняття тексту. Наприклад, "Я і природа – це дві різні сторони медалі".

При створенні тексту варто пам'ятати про ці типові лексичні вади та уникати їх, забезпечуючи таким чином стилістичну точність, ясність та зрозумілість комунікації.

Звернення до типових лексичних вад у тексті є важливим кроком у покращенні його якості та стилістичної виразності. Однак, на шляху до досягнення лексичної точності й зрозумілості можна розглянути ще кілька аспектів.

До таких аспектів належить уникання невластивого вживання або неправильного розуміння фразеологізмів. Фразеологізми мають свою унікальну значимість та використовуються у певних контекстах. Використання фразеологізмів без належного розуміння їхнього смислу може призвести до недоречностей у тексті. Тому важливо мати глибоке розуміння фразеологічних виразів та використовувати їх у відповідних контекстах.

Помилки в мовленні також можуть включати використання слів, які не є властивими літературній українській мові через некоректне використання діалектизмів, полонізмів або росіянізмів. Враховуючи норми літературної мови, важливо уникати вживання таких слів та замінювати їх на відповідні літературні варіанти.

Крім того, для забезпечення лексичної точності і стилістичної належності слід уникати вживання слів у невластивому значенні. Неправильне вживання слів може призводити до незрозуміння та спотворення інформації. Тому важливо мати чітке розуміння значень слів і використовувати їх у відповідних контекстах.

Застосування належної сполучуваності слів є ще одним важливим аспектом уникнення лексичних помилок. Порухення сполучуваності слів може призвести до синтаксичних та семантичних розбіжностей, що впливає на зрозумілість та точність вираження думок. Отже, важливо мати чітке розуміння правил сполучуваності слів та уникати їх неправильного використання.

Загалом, уникнення лексичних помилок в мовленні вчителя є ключовим аспектом забезпечення ясності, точності та ефективності комунікації. Шлях до досягнення лексичної виразності полягає у свідомому практикуванні правильного вживання слів, розумінні значень фразеологічних виразів та дотриманні норм літературної мови.

Висновок на основі аналізу лексичних помилок у педагогічному мовленні дозволяє зробити важливі висновки для покращення навчального процесу. Стилiстично немотивована тавтологія, стилістично немотивований плеоназм, багатослів'я, некоректне вживання слів, порушення сполучуваності слів та вживання невластивих літературній мові слів можуть ускладнити зрозуміння матеріалу та знизити ефективність навчання.

Для уникнення таких помилок важливо використовувати зрозумілу та точну лексику, звертаючи увагу на потреби та особливості учнів. Використання фразеологізмів з урахуванням їх значення та контексту сприяє стилістичній виразності мовлення. Уникнення невластивих слів, діалектизмів, полонізмів та росіянізмів допомагає забезпечити літературну норму мови.

Дотримання правильної сполучуваності слів є важливим аспектом для чіткого та зрозумілого вираження думок. Усвідомлення цих аспектів сприяє поліпшенню якості педагогічного мовлення та забезпечує ефективну комунікацію між вчителем і учнями.

Запропоновані приклади речень з лексичними помилками дозволять нам більш детально розглянути цей тип помилок і зрозуміти їх характер та причини. Давайте розглянемо деякі з них:

Тавтологія, яка виникає з неусвідомленого або навмисного повторення слів або понять у межах словосполучення, речення чи міжреченових зв'язків, представляє собою типову лексичну ваду. Цей феномен може бути проявом недостатньої мовної культури. Відмінність тавтології від плеоназму полягає в тому, що тавтологія передає неясне пояснення слова або поняття через інші слова чи поняття, які не сприяють розумінню сказаного.

Найвідомішим прикладом тавтології є «масло масляне», де зміст слова «масло» повторюється за допомогою однокореневого прикметника «масляне». Це не допомагає уявленню про сутність масла чи його характеристики. Іноді тавтологічні висловлення можуть зустрічатися навіть у словниках, коли одне слово пояснюється через інше, а друге пояснюється через перше.

Власні висловлення, які містять тавтологію, проявляються у немотивованому використанні спільнокореневих слів у межах одного речення або міжречених зв'язків, а також в надмірному вживанні тих самих слів у певному абзаці.

Варто зазначити, що тавтологія може мати стилістичне обґрунтування. Її припустимість у власному висловленні визначається в залежності від загальної стилістичної специфіки тексту. Насамперед, тавтологія в роботах тестованих зазвичай свідчить про несвідоме слововжитку та може бути виявлена і усунута шляхом удосконалення мовного стилю.

Тавтологія є однією з типових лексичних вад, яка відображається у повторному використанні слів або понять з аналогічними чи ідентичними значеннями. Цей явище може мати різні причини, включаючи неусвідомленість, недостатню мовну культуру або навмисну використання для підсилення ефекту.

Наприклад, в реченні «Право – це юриспруденція» відбувається тавтологічний повтор слів «право» і «юриспруденція», що не додає нової інформації і може зменшити зрозумілість висловлювання. Подібно до цього, у реченні «Старий – це той, хто постарів, не молодий» слова «старий» і «постарів» є семантично еквівалентними, що також призводить до тавтології.

Тавтологія також може проявлятися у використанні спільнокореневих слів в одному реченні або у надмірному повторенні тих самих слів у тексті. Це може спотворити стилістичну належність мовлення та знизити його ефективність.

Важливо враховувати, що хоча тавтологія загалом вважається помилкою, в окремих випадках вона може мати стилістичне обґрунтування. Наприклад, в поезії або художній прозі повторення слів може бути використане для стилістичних ефектів, наголошення на певних аспектах або підсилення емоційної виразності.

З метою уникнення тавтології в мовленні важливо усвідомлювати значення слів і використовувати різноманітну лексику, щоб точно передати свої думки. Звернення до синонімів, антонімів або інших словотворчих засобів може допомогти уникнути повторень та зробити мовлення більш різноманітним і ефективним.

Плеоназм є явищем у мовленні, при якому використовуються близькозначні слова, які, хоч і звучать по-різному, одне з яких є зайвим. Загалом, плеоназми вважаються негативними в мовленні, за винятком випадків, коли вони використовуються з метою стилістичного ефекту. Наявність плеонастичних виразів у письмовому тексті свідчить про недостатній рівень редакторської роботи над ним.

Наприклад, у вислові «вільна вакансія» слово «вакансія» вже містить в собі значення «вільне місце» і додавання слова «вільна» є зайвим. Подібно до цього, у висловах «близькі контакти» та «шкідливі умови» має місце повторення семантично близьких слів, що не є необхідним.

Однак, варто враховувати, що деякі плеоназми можуть мати стилістичне обґрунтування і використовуються з метою підсилення ефекту або емоційної виразності. Зокрема, у художній літературі чи поезії плеоназми можуть бути використані для створення особливого стилю та акцентування певних аспектів.

Уникнення плеоназмів у мовленні полягає у свідомому та уважному виборі слів та використанні різноманітної лексики. Врахування синонімів, антонімів та інших засобів словотвору допомагає уникнути повторень та зробити мовлення більш точним і виразним. При редагуванні тексту слід

звернути увагу на вживання зайвих слів та усунути їх, щоб зробити текст більш зрозумілим та лаконічним.

Плеоназм – це лексична вада, при якій використовуються слова, які мають близькі значення, але одне з них є зайвим [14, с.21]. Це може бути результатом недостатньої уваги до вибору слів або навмисного використання для підсилення ефекту. Загалом, плеоназми вважаються негативними в мовленні, оскільки вони несуть зайву інформацію і можуть збентежити або збити з толку отримувача повідомлення.

Наприклад, у вислові «вільна вакансія» слово «вакансія» вже само по собі має значення «вільне місце, посада». Тому додавання слова «вільна» є зайвим, оскільки воно повторює ту саму інформацію. Аналогічно, у висловах «близькі контакти» та «шкідливі умови» використовуються слова, які семантично близькі одне до одного, і додаткове слово не несе додаткового значення.

Проте, варто зауважити, що деякі плеоназми можуть мати стилістичне обґрунтування. У деяких випадках вони використовуються свідомо для підсилення ефекту, створення акценту або емоційної виразності. Наприклад, у художній літературі або поезії плеоназми можуть бути використані для створення особливого стилю або надання тексту більшої експресії.

Уникнення плеоназмів у мовленні передбачає уважний вибір слів та уникнення повторень. Важливо мати на увазі синоніми, антоніми та інші словотворчі засоби, що допоможуть розширити лексичний запас та уникнути повторів. При редагуванні тексту слід звернути увагу на зайві слова та усунути їх, щоб зробити мовлення більш точним, зрозумілим та стилістично належним.

Багатослів'я є явищем, близьким до плеоназму та тавтології, і полягає у непотрібному використанні зайвих слів у писемному мовленні, які не несуть нової інформації та не сприяють збагаченню висловлення. Це може виникати через недбалість, недостатню свідомість про точне значення слів або неефективне використання мовних засобів.

Наприклад, у вислові «піти вперед» слово «вперед» є зайвим, оскільки поняття «піти» вже включає в себе рух уперед. Так само, у висловах «чорний кот" або «великий гір» слова «чорний» і «великий» не несуть додаткової інформації, оскільки вже впливають зі значення «кот» і «гір» відповідно.

Уникнення багатослів'я в мовленні передбачає уважний вибір слів та уникнення зайвих повторень. Важливо бути свідомим значень слів і використовувати лише необхідну кількість слів для передачі потрібної інформації. При редагуванні тексту слід усувати зайві слова, що зробить мовлення більш лаконічним, зрозумілим та ефективним.

Актуалізація невластивого для слова значення виникає, коли в процесі вибору слів для певного контексту тестованій особа некритично спирається на схожість слів із тим, яке йому уже відоме, не роблячи додаткового зусилля для знаходження правильного слова. Це може мати місце у випадку наявності міжмовних омонімів, коли значення слова в одній мові накладається на формально подібне слово іншої мови. Також це може статися через використання синонімів або паронімів, коли слова мають схожі форми або звучання, але різні значення.

Наприклад, у випадку, коли англійське слово «actual» перекладається на українську як «фактичний» або «суттєвий», тестована особа, знаючи ці значення, може неправильно використовувати слово «актуальний» у контексті, що вимагає іншого значення, наприклад, «поточний" або «важливий».

Уникнення актуалізації невластивого значення передбачає більш критичне та уважне розуміння значень слів, а також уникається спирання на схожість форм або звучання. Важливо практикувати уважність і точність при виборі слів для конкретного контексту, а також користуватися надійними джерелами інформації для перевірки значень слів.

У даному випадку мова йде про лексичну сполучуваність слів, а не граматичну сполучуваність. Це означає, що використані слова в контексті не мають семантичної взаємодії або не узгоджуються за значенням. Хоча з

граматичної точки зору такі конструкції можуть бути правильними, з точки зору смислу вони викликають недоліки, які, найімовірніше, є наслідком семантичної несумісності між використовуваними лексичними одиницями.

Варто зауважити, що для цього типу помилок характерно те, що використовувані слова морфологічно правильні та граматично вжиті, вони можуть бути літературними. Однак, через відсутність семантичної взаємодії, їх використання може бути некоректним і призводити до неоднозначного розуміння або недостатньо точного вираження думок.

Уникнення цього типу помилок передбачає уважне вивчення семантики слів, їх зв'язків та відповідність в контексті. Важливо знати значення слів, їхню семантичну спрямованість та можливі варіанти вживання для точного вираження своїх думок. При редагуванні тексту слід бути уважним до семантичної узгодженості слів та уникати вживання лексем, які не підходять за змістом до контексту.

Зазначений тип помилок, пов'язаних із лексичною невластивістю та семантичною несумісністю, може виникати через недостатнє розуміння значень слів, несумлінне вибіркове сприйняття або використання неправильних синонімів, а також вплив інтерференційних явищ.

У деяких випадках, ці помилки можуть бути результатом впливу інших мов або діалектів, де деякі слова мають інше значення. Наприклад, використання слова «рішення» замість «вирішення» може бути наслідком впливу російської мови, де слово «решение» використовується в подібному контексті.

Уникнення цих помилок передбачає пильне вивчення значень слів, перевірку синонімічних відношень, а також урахування контексту виразу. Рекомендується користуватися довіреними джерелами інформації, словниками та словосполученнями для підтвердження відповідності між вживаними словами та їхніми значеннями. При редагуванні тексту слід зосередитися на точності й узгодженості використаних слів, щоб уникнути неправильного сприйняття та неоднозначності виразів.

2.3. Фонетичні помилки в мовленні вчителя

Фонетичні помилки в мовленні вчителя пов'язані з неправильним вимовлянням звуків, неправильним наголошенням слів, а також недостатньою артикуляцією та чіткістю мовлення. Ці помилки можуть виникати з різних причин, таких як недостатні знання фонетики, недостатня тренування артикуляційних органів, вплив діалекту або іншої мови на вимову тощо.

Деякі типові фонетичні помилки включають неправильне вимовляння приголосних звуків, наприклад, замість звуку [s] вимовляти [sh] ("сонце" вимовляється як "шонце"), або замість звуку [r] вимовляти [w] ("радіо" вимовляється як "вадіо"). Також, помилки можуть виникати при неправильному наголошенні слів, що призводить до недоречного розміщення наголосу, наприклад, "фотографія" вимовляється з наголосом на першому складі ("фотОграфія"), замість правильного наголошення на другому складі ("фотогрАфія").

Для уникнення фонетичних помилок в мовленні вчителя, важливо мати достатні знання фонетики та фонології, тренувати артикуляційні органи і свідомо працювати над вимовою звуків та наголошенням слів. Можна використовувати вправи та тренування для поліпшення артикуляції та чіткості мовлення. Також, слід бути уважним до правильної вимови слів, вивчати правила наголошення та користуватися аудіо-матеріалами та зразками вимови для покращення свого мовлення.

Правильна фонетика та чітке мовлення вчителя є важливими аспектами ефективної комунікації з учнями. Чітке та правильне вимовляння забезпечує зрозумілість інформації, підвищує якість сприйняття та засвоєння матеріалу студентами, а також сприяє формуванню правильної мовленнєвої культури.

Фонетичні помилки в педагогічній мові можуть впливати на якість сприйняття та розуміння матеріалу учнями. Українська мова має свої особливості фонетики, які важливо враховувати при мовленні вчителя.

Одна з поширених помилок полягає у неправильній вимові приголосних звуків. Наприклад, помилкове вимовляння звуку [з] як [с] ("зошит" вимовляється як "сошит"), або неправильне вимовляння м'якого знака [ь] перед голосними звуками.

Також, недостатня чіткість мовлення та неправильна артикуляція можуть призводити до зміни значень слів. Наприклад, неправильне вимовляння звуку [р] як [л] може призвести до неправильного розуміння слів, які мають цей звук, наприклад, "радіо" вимовляється як "ладіо".

Для уникнення фонетичних помилок в педагогічній мові важливо практикувати правильну вимову звуків української мови. Можна використовувати спеціальні вправи для тренування артикуляції, звертати увагу на правильне наголошення слів, а також користуватися аудіо-матеріалами та зразками вимови для покращення свого мовлення.

Крім фонетичних помилок, у педагогічній мові можуть виникати й інші помилки, пов'язані з лексикою, граматикою та стилістикою. Наприклад, некоректне вживання слів у невластивому значенні, неправильна граматична сполучуваність слів або недоцільне вживання фразеологізмів.

Для уникнення таких помилок важливо міцно оволодіти українською мовою, вивчати правила граматики та синтаксису, дотримуватися лексичної точності та враховувати стилістичні нюанси. Також, варто регулярно оновлювати свої знання про мову, читати літературу, слухати лекції та звертатися до джерел, які надають достовірну інформацію про правильне вживання мовних засобів.

Високий рівень мовлення вчителя має велике значення для якісного навчання та комунікації з учнями. Чітке, правильне та виразне мовлення стимулює зрозумілість та ефективність сприйняття матеріалу, а також сприяє розвитку мовленнєвих навичок учнів.

У цьому контексті будуть розглянуті приклади речень, які містять типові фонетичні помилки. Ці приклади демонструють стилістично немотивовану тавтологію, стилістично немотивований плеоназм, багатослів'я, некоректне вживання слів, порушення сполучуваності слів, а також вживання слів, невластивих літературній українській мові. Ці приклади слугують для наочного виявлення та усвідомлення цих типових помилок у педагогічному мовленні.

Українська мова має свої особливості щодо чергування прийменників та сполучників у та в, а також і та й. Ці правила стосуються фонетичної сполучуваності слів і мають на меті забезпечити милозвучне поєднання звуків у мовленні.

Основні положення, які слід пам'ятати при читанні цих схем, включають:

- Загальна тенденція полягає в тому, щоб забезпечити характерне милозвучне поєднання між словами, зокрема голосних звуків.
- Прийменники у вимові приєднуються до наступного слова, утворюючи фонетичне слово.
- Прийменник в приєднується до наступного слова, що починається з приголосного звуку, і є нескладовим голосним звуком [у].
- Початок мовлення та паузи в процесі мовлення вважаються приголосними звуками.

Зважаючи на ці положення, ми можемо визначити специфіку чергування прийменників у та в:

- У випадку, коли прийменник передує буквам в, ф або поєднанням тв, хв, сф, рв, кв, льв, ств, вживається форма у, наприклад: у відділенні, у фірмі, у твердженні.
- У випадку, коли прийменник передує словам, які починаються з приголосного звуку, вживається форма в, наприклад: вона в Львові, руки в хвилі.

Також існує рідко вживаний прийменник *уві*, який є варіантом *у та в*, і використовується, наприклад, у фразі "побачити *уві* сні".

Подібні правила відносяться й до чергування сполучників *і та й*. Вони мають ідентичні положення, і приймаються враховувати при правильному вживанні цих сполучників у мовленні.

1. Сполучник *та* є синонімічним до сполучника *і* і вживається в ситуації, коли необхідно поєднати подібні або протиставляються явища й предмети.

2. У разі потреби використання кількох сполучників, які поєднують різні компоненти, слід використовувати різні сполучники згідно з правилами.

Ці правила важливі для точного вживання прийменників та сполучників у мовленні, сприяють милозвучності та зрозумілості висловлювань.

Наукове дослідження показує, що помилки у вживанні прийменників та сполучників у педагогічному мовленні є поширеними. Однак, важливо зрозуміти, що ці помилки часто є наслідком недостатньої уваги до мовних деталей та недостатньої граматичної та фонетичної освіченості педагогів.

Розгляну приклади фонетичних помилок із зібраної мною картотетки (див. Додатки):

Одна з найпоширеніших орфоепічних помилок – це неправильне наголошування. *Головною о́знакою є повторюваність*. (Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії). У слова «ознака» правильно наголошувати другий склад, а не перший.

Чи б'ула в них можливість зробити щось? (Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії). Слово «була» теж повинно мати другий наголошений склад, а не перший. Таке порушення фонетичної норми найчастіше пов'язане з впливами діалектів.

Також дуже поширеним є ненормативне оглушення приголосних звуків. *Хто читав цю кни[ш]ку?* (Халимон Ярина Василівна, Чернігівська

загальноосвітня школа I-III ступенів №3, учитель історії). Перед глухим звуком [к] дзвінкий [ж] оглушувати не можна.

Різні дослідження це підтверджують. (Левицька Людмила Віталіївна, Чернігівська загальноосвітня школа I-III ступенів №3, учитель зарубіжної літератури) . У цьому реченні подано випадок, коли замість африкати [дж] вчителька вимовляє два окремі звуки [д] та [ж].

Причини помилок можуть бути різноманітними. Наприклад, недостатнє знання правил чергування прийменників та сполучників, неправильне розуміння їхнього смислу або відсутність практики вживання правильних форм у мовленні. Крім того, впливом на вживання прийменників та сполучників можуть бути інтерференційні явища, коли мовний вплив іншої мови (наприклад, російської або англійської) впливає на українську мову.

Одним зі способів уникнення помилок є ретельне вивчення правил чергування прийменників та сполучників, а також практика їх вживання в різних контекстах. Важливо звертати увагу на правильну фонетичну вимову, особливо в разі чергування прийменників зі словами, що починаються на приголосний звук. Регулярна практика усного та писемного мовлення допоможе удосконалити вміння вживати прийменники та сполучники правильно й майстерно.

Крім того, педагоги можуть використовувати різні навчальні методи, такі як вправи на запам'ятовування та застосування правил, рольові ігри, диктанти, вправи на коригування помилок тощо. Це сприятиме покращенню мовної культури та точності в мовленні педагогів, що має важливе значення для їхньої професійної діяльності й ефективної комунікації з учнями та колегами.

Загальний висновок полягає в тому, що використання належної та точної мови є надзвичайно важливим аспектом педагогічної діяльності. Помилки у педагогічному мовленні, такі як лексичні, фонетичні та інші,

можуть негативно впливати на якість комунікації з учнями, розуміння інформації та загальний враження від уроку чи спілкування.

Для уникнення помилок у педагогічному мовленні слід звертати увагу на правильність вживання слів, точність фразеологічних висловів, правильну фонетичну вимову та використання правил сполучуваності слів. Також важливо розвивати свою мовну культуру, поповнювати словниковий запас та практикувати мовлення у різних ситуаціях.

Педагогічне мовлення повинно бути зрозумілим, виразним та відповідати мовним нормам. Компетентне та культурне використання мови сприяє підвищенню якості навчання та взаєморозумінню в освітньому середовищі. Тому педагоги повинні прагнути до постійного вдосконалення своїх мовних навичок та свідомо працювати над усуненням помилок у своєму мовленні.

Неправильні в українській мові конструкції, такі як "дякую вас" і "віддячити вас", виникають під впливом російських виразів "благодарю вас" і "отблагодарю вас". Однак, в українській мові маємо дієслівне керування, де "дякую" керує знахідним відмінком (дякую КОМУ?), а "віддячити" керує родовим відмінком (віддячити ЧОГО?).

Для уникнення цих помилок, слід користуватися правильними конструкціями, які відповідають українським мовним нормам. Наприклад, замість "дякую вас", слід вживати "дякую вам", а замість "віддячити вас", можна використовувати "подякувати вам".

Також варто звернути увагу на правильне вживання прийменників. Наприклад, помилкове використання прийменника "із-за" на позначення причиновості є неправильним. В українській мові, для передачі причинових відношень, використовується прийменник "через". Тому, замість "із-за чого було скасовано зустріч", слід вживати "через що було скасовано зустріч".

Крім того, варто уникати неправильного вживання прийменника "завдяки". В українській мові, прийменник "завдяки" має позитивний відтінок і поєднується зі словами з позитивним значенням. Якщо потрібно

виразити причину здійснення чого-небудь, слід вживати прийменник "через". Наприклад, замість "завдяки насильству", слід вживати "через насильство".

Таким чином, використання правильних конструкцій та відповідність мовним нормам у педагогічній мові є важливим аспектом для забезпечення якісної комунікації та високого рівня мовленнєвої культури.

Узагальнюючи, можна сказати, що використання правильної та бездоганної мови в педагогічній практиці є важливим чинником успішної комунікації та досягнення педагогічних цілей.

ВИСНОВКИ

Учительське мовлення має велике значення в контексті сучасної української мовної норми. Як педагоги, ми відповідаємо за передачу знань, формування мовних навичок і розвиток мовленнєвої культури учнів. Тому важливо дотримуватися правильного вживання мовних конструкцій, правопису, граматики та вимови.

Учительське мовлення повинно відповідати сучасним вимогам української мови, яка постійно розвивається і змінюється. Ми повинні бути усвідомлені про актуальні норми та правила, які визначаються офіційними мовними джерелами, такими як СУМ, правописні словники, мовні посібники та інші авторитетні джерела.

Важливо уникати лексичних, граматичних та фонетичних помилок у своєму мовленні. Некоректне вживання слів, неправильна побудова речень, невірна вимова можуть спотворити зміст і послабити нашу мовну авторитетність. Тому слід старатися покращувати свої мовні навички, вдосконалювати своє мовлення і бути усвідомленими про вимоги мовної норми.

Зважаючи на важливість учительського мовлення, рекомендується активно використовувати додаткові освітні ресурси, які сприяють покращенню мовних навичок та оновленню знань з мовознавства. Крім того, регулярна самоосвіта, читання мовних посібників, участь у мовних тренінгах та семінарах допоможуть нам підтримувати високий рівень мовленнєвої культури.

Загалом, учительське мовлення повинно бути прикладом правильної вимови, граматики та мовного стилю для учнів. Відповідність сучасним мовним нормам сприятиме ефективній комунікації, зрозумілості та відповідності професійним стандартам у сфері освіти.

Під час проведення дослідження були виконані наступні завдання:

1. Було проведено аналіз сучасних нормативних документів, що регулюють мовлення в шкільній освіті, зокрема мовних програм, правил правопису та граматики української мови.

2. Вивчені особливості учительського мовлення в контексті сучасних мовних норм та стандартів. Розглянуто вимоги до мовної компетентності вчителів та важливість використання коректної мови в навчальному процесі.

3. Досліджено вплив учительського мовлення на мовну компетентність учнів та формування мовної культури. Виявлено, що якість мовлення вчителів має прямий вплив на розвиток мовних навичок та мовленнєву культуру учнів.

4. Проаналізовано проблемні аспекти учительського мовлення, які порушують сучасну українську мовну норму, такі як лексичні, граматичні та фонетичні помилки.

5. Розроблено рекомендації та корекційні механізми для покращення учительського мовлення та сприяння формуванню мовної культури учнів. Виділено важливі аспекти, такі як правильне вживання мовних конструкцій, вимова, лексична точність та граматична правильність.

6. Проведено практичну перевірку запропонованих рекомендацій на базі досліджуваних шкіл з метою оцінки їх ефективності та внесення необхідних коректив у роботу вчителів щодо мовного виховання учнів.

7. Підготовлено науковий звіт, який містить результати дослідження, висновки та рекомендації для шкільної системи освіти з питань удосконалення учительського мовлення та формування мовної культури учнів. Звіт містить рекомендації щодо проведення тренінгів, семінарів та інших навчальних заходів для підвищення мовної компетентності вчителів.

На підставі проведеного дослідження, нижче наведені загальні рекомендації щодо удосконалення учительського мовлення та формування мовної культури учнів:

1. Постійне самоосвітнє зростання в галузі мовної компетентності: вчителі повинні систематично оновлювати свої знання з української мови, ознайомлюватися зі змінами в мовних нормах та стандартах.
2. Забезпечення мовного середовища: вчителі повинні створювати сприятливі умови для розвитку мовлення учнів, використовувати літературну мову як засіб комунікації у класі та поза ним.
3. Правильне використання мовних конструкцій: вчителі повинні дотримуватися правильної граматики та синтаксису, уникати неправильних сполучень слів та речень, уважно ставитися до вживання прийменників та сполучників.
4. Удосконалення вимови: вчителі повинні дбати про чіткість та правильну вимову звуків, уникати фонетичних помилок, особливо в тих словах, які є частими у мовленні.
5. Розвиток лексичної точності: вчителі повинні розширювати свої словникові запаси, уникати вживання неправильних синонімів або надлишкових слів, використовувати точні терміни та фахову лексику.
6. Посилення мовної свідомості: вчителі повинні використовувати мовні вправи, діалоги та інтерактивні методи, які сприяють розвитку мовного мислення учнів, їхньої уваги до деталей мовлення та умінню аналізувати мовні явища.
7. Взаємодія з колегами: вчителі повинні обмінюватися досвідом та навичками щодо удосконалення мовлення, спілкуватися з колегами на професійних зустрічах, ділитися навчальними матеріалами та методиками.
8. Самооцінка та вдосконалення: вчителі повинні регулярно оцінювати своє власне мовлення, виявляти помилки та недоліки, працювати над їх виправленням та постійно покращувати свою мовну компетентність.
9. Підтримка з боку адміністрації: шкільна адміністрація повинна підтримувати вчителів у їхній мовній роботі, забезпечувати можливості для професійного розвитку та навчання, сприяти створенню мовної культури в школі.

Ці рекомендації спрямовані на покращення якості учительського мовлення, що має безпосередній вплив на мовну компетентність та формування мовної культури учнів.

У процесі дослідження, спрямованого на аналіз учительського мовлення в контексті сучасної української мовної норми, було виявлено деякі проблемні аспекти, що впливають на мовну компетентність учнів та формування мовної культури. Сучасні нормативні документи, пов'язані з українською мовою, є важливим регулятором мовлення в шкільній освіті, але не всі вчителі дотримуються цих норм у своїй педагогічній практиці.

Неправильні конструкції та некоректне використання прийменників, сполучників та інших мовних засобів спостерігаються серед вчителів, що може призводити до появи лексичних та граматичних помилок. Фонетичні помилки також є поширеними у учительському мовленні, що може негативно впливати на вимову та сприйняття мови учнями.

Учительське мовлення має велике значення у формуванні мовних навичок та культури учнів. Від правильного та літературного мовлення вчителя залежить не лише розуміння та акуратність у вираженні думок, але й розвиток мовної компетентності учнів. Учитель повинен бути прикладом літературного мовлення, адекватно використовувати мовні конструкції та звертати увагу на правильну вимову та вживання слів.

З метою покращення учительського мовлення та формування мовної культури учнів, було розроблено рекомендації та корекційні механізми. Важливо, щоб вчителі систематично підвищували свою мовну компетентність, використовували літературну мову у класі та поза ним, а також брали участь у професійних зустрічах та навчальних семінарах з метою обміну досвідом та удосконалення свого мовлення.

Адміністрація шкіл повинна надавати підтримку вчителям у їхній мовній роботі, забезпечувати умови для професійного розвитку та навчання. Самооцінка та постійне вдосконалення власного мовлення є важливим

елементом для вчителів, щоб стати більш компетентними та впевненими у власних мовних навичках.

Загальні висновки, отримані в ході дослідження мовлення вчителя в контексті мовної норми, включають наступне:

1. Мовлення вчителя відіграє важливу роль у процесі навчання і виховання учнів, оскільки воно є основним засобом комунікації між вчителем і учнями.

2. Вчителі мають дотримуватися сучасних мовних норм та стандартів у своєму мовленні, що передбачає використання літературної мови, правильну граматику, вимову та лексичну точність.

3. Невірне вживання мовних конструкцій, помилки в граматиці, неправильна вимова та некоректне вживання слів можуть негативно впливати на сприйняття та розуміння матеріалу учнями.

4. Особлива увага має бути приділена професійному розвитку вчителів щодо покращення їхнього мовлення. Це може включати участь у мовних курсах, самоосвіту, вивчення мовних ресурсів та постійне вдосконалення мовних навичок.

5. Забезпечення сприятливого мовного середовища в школі, включаючи проведення мовних тренінгів, лінгвістичних семінарів та організацію діалогу між вчителями для обміну досвідом, сприятиме покращенню мовлення вчителів.

6. Удосконалення мовлення вчителя сприятиме не лише формуванню мовної культури в школі, але й позитивно впливатиме на мовну компетентність та розвиток мовленнєвих навичок учнів.

Такі загальні висновки свідчать про важливість вдосконалення мовлення вчителів у контексті мовної норми для створення ефективного навчального середовища та покращення якості мовного виховання учнів.

Отже, враховуючи результати дослідження, можна зробити висновок, що вдосконалення учительського мовлення є необхідним для створення

мовної культури в шкільному середовищі та покращення мовної компетентності учнів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Білецький А. О. Про мову і мовознавство : навч. посібник [для студентів філолог. спец. вищ. навч. Закладів] / Андрій Олександрович Білецький. — К. : "АртЕк", 1996. — 224 с.
2. Береза Т. Гарна мова – одним словом. Словник вишуканої української мови. Львів : Апріорі, 2015.
3. Бурбело В.Б. Сучасні концепції дискурсу та лінгвопрагматичні засади дискурсології // Вісник Київського університету. – 2002. – №32. – С.79-84.
4. Бутенко Н.Ю. Комунікативні процеси у навчанні: Підручник. – Вид. 2-ге, без змін. – К.: КНЕУ, 2006. – 384 с.
5. Волкова Н.П. Професійно-педагогічна комунікація: Навч.посіб. – К.: ВЦ «Академія», 2006. – 256 с.
6. Гусейнова О.М., Золотаревська І.О. Вплив просторово-часового континенту на сприйняття художніх текстів // Вісник Київського університету. – 2002. – №32. – С.84-86.
7. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології : навч. посіб. / І. М. Дичківська. – К. : Академвидав, 2004. – 218 с.
8. Дорошенко С.І. Основи культури і техніки усного мовлення: Навчальний посібник / Харк. держ. пед. ун-т ім. Г.С. Сковороди. – 2-е вид., перероб. і доп. – Харків: «ОВС», 2002. – 144 с.
9. Єрмоленко С. Я. Літературна норма і мовна практика : [кол. монографія] / С. Я. Єрмоленко, С. П. Бирик, Т. А. Коць та ін. – Ніжин : ТОВ «Видавництво «Аспект–Поліграф», 2013. – 320 с.
10. Єрмоленко С. Я. Норма мовна // Українська мова. Енциклопедія. – К., 2007. – С. 438-440.
11. Єрмоленко С.Я. Українська мова. Короткий тлумачний словник лінгвістичних термінів / С. Я. Єрмоленко, С. П. Бирик, О. Г. Тодор; за ред. С. Я. Єрмоленко. – К.: Либідь, 2001. – 224 с.

- 12.Єрмоленко С. Я. Сильна і слабка мовна норма / С. Я. Єрмоленко // Літературна норма і мовна практика / [Єрмоленко С. Я., Бирик С. П., Коць Т. А. та ін.]; за ред. С. Я. Єрмоленко. – Ніжин : ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2013. – 320 с. , С.73-137.
13. Жовтобрюх В.Ф, Муромцева О.Г. Культура мови вчителя: Курс лекцій / За ред. О.Г. Муромцевої. – Харків: Гриф, 1998. – 208 с.
- 14.Жовтобрюх М.А., Кулик Б.М. Курс сучасної української літературної мови. –К.: Час, 1999. – 398 с.
15. Жовтобрюх М. А. Про один теоретичний аспект культури української мови / М. А. Жовтобрюх // Мовознавство : [наук.-теор. журн.]. – 1967. – No 3. – С. 53–60.
- 16.Загнітко А. П. Варіант і норма – проблема уніфікації та кодифікації в сучасній українській правописно-граматичній практиці / А. П. Загнітко // Українська мова – державна мова України: статті та тези за матеріалами конференції. – Дніпропетровськ : ДДУ, 1998. – С.128–130.
- 17.Кочерган М. П. Загальне мовознавство : підручник. — [2-ге видання, виправлене і доповнене — К. : Видавничий центр "Академія", 2006. — 464 с. (Альма-матер).
- 18.Коць Т. А. Про прескриптивну і дескриптивну норму в граматиці / Т. А. Коць // Культура Слова. — Вип. 72. — 2010. — С. 47-55.
- 19.Літературна норма і мовна практика : монографія / [Єрмоленко С.Я., Бирик С.П., Коць Т.А. та ін.]; за ред. С.Я. Єрмоленко. – Ніжин : ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2013. – 320 с.
- 20.Лозова, Н. Є. Дзвона чи дзвону? або – а (-я) чи – у (-ю) в родовому відмінку [Текст] : словник- довідник / Ніна Лозова, Валентина Фридрак. – Київ : Наукова думка, 2007. – 166 с.
- 21.Мацько Л.І., Кравець Л.В. Культура української фахової мови: навч.посіб. – К.: ВЦ «Академія», 2007. – 360 с.

- 22.Мацько Л. І.Українська мова (теорія і практика): навч. посіб. / Л. І. Мацько, Г. О. Денискіна. – Тернопіль : Підручники і посібники, 2011. – 272 с.
- 23.Митрофанова, О. Основні етапи становлення поняття мовної норми / О. Митрофанова // Науковий вісник Херсонського держ. ун-ту. Серія : Лінгвістика : зб. наук. праць / Херс. держ. ун-т. – Херсон : ХДУ, 2017. – Вип. 28. – С. 19-29.
- 24.Міщенко Л.А. До питання жанрово-стилістичної домінанти при аналізі тексту // Вісник Київського університету. – 2002. – №33. – С.19-22.
- 25.Муромцева О. Г. Культура мови вчителя. Курс лекцій [навч. посіб. для вузів] / О. Г. Муромцева, В. Ф. Жовтобрюх / [за ред. О. Г. Муромцевої]. – Х. : Гриф, 1998. – 206 с.
- 26.Олексієнко Л. Прагматична характеристика та структурна організація англійського діалогу // Вісник Київського університету. – 2002. – №33. – С.25-28.
- 27.Пасинок В.Г. Теоретичні основи мовленнєвої підготовки вчителя: Монографія. – Харків: ІМІС, 2001. – 280 с.
- 28.Пилинський М.М. Мовна норма і стиль / М. М. Пилинський ; АН УРСР, Ін-т мовознав. ім. О. О. Потебні. - К. : Наукова думка, 1976. - 288 с.
- 29.Пономарів О. Культура слова: Мовностилістичні поради : навч. посібн. / Олександр Пономарів. – 2-ге вид., стереотип.– К. : Либідь, 2001. – 240 с.
- 30.Потебня О. Мова. Національність. Денаціоналізація / О. Потебня. – Нью-Йорк, 1992. – 216 с.
- 31.Прозорова Н.С. Лінгвостилістичні засоби репрезентації емоцій в художньому тексті // Мова у соціальному і культурному аспекті. – К.: Київський ун-т ім. Т. Шевченка, 1997. – С. 78 – 83.
- 32.Прозорова Н.С. Лінгвостилістичні та композиційні особливості емотивних контекстів // Проблеми семантики слова та тексту. – К.: Вісник Київ. держ. лінг. ун-ту, серія "Філологія", випуск 1, 1997. - С. 91-106.

- 33.Семенов О. М. Професійна підготовка майбутніх учителів української мови і літератури : монографія / О. М. Семенов. – Суми : ВВП «Мрія» ТОВ, 2005. – 404 с.
- 34.Синявський О. Норми української літературної мови / Олекса Синявський. – Львів : Українське видавництво, 1941. – 360 с.
- 35.Словник української мови : в 11 т. / [ред. кол. І. К. Білодід (голова) та ін.]. – К.: Наук. думка, 1970–1980.
- 36.Струганець Л. Динаміка лексичних норм української літературної мови ХХс. / Л.Струганець. – Тернопіль: Астон, 2002. – 352 с.
- 37.Струганець Л. В. Культура української мови і мовна особистість учителя: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова» / Л. В. Струганець. – К., 1996. – 22 с.
- 38.Сучасна українська літературна мова. Морфологія / За ред. І. Білодіда. – К., 1969.
39. Тельпуховська Ю. Про корекцію та вдосконалення професійного українського мовлення вчителів / Ю. Тельпуховська // Новий Колегіум. – 2020. – № 2 (100). – С. 51–55.
- 40.Шевчук С. Українське ділове мовлення / С. В. Шевчук. — К.: Літера, 2000. — 480 с.
- 41.Фаріон І. Д. Мовна норма: знищення, пошук, віднова (культура мовлення публічних людей) : монографія / Ірина Фаріон. – Вид. 3-тє, допов. – Івано-Франківськ: Місто НВ, 2013. – 331 с. : табл.
- 42.Формування мовної особистості на різних вікових етапах : монографія / Богуш А. М., Трифонова О. С., Кисельова О. І. та ін. – Одеса : ПНЦ АПН України, 2008. – 272 с.
- 43.Чак, Є. Складні випадки правопису та слововживання [Текст] : довідник / Євгенія Чак. – Київ : А.С.К., 1998. – 272 с.
- 44.Чередніченко О.І. Багатоманітність і концепт картини світу // Вісник Київського університету. 2002. – №32. – С.7-11.

- 45.Яворська Г.М. Прескриптивна лінгвістика як дискурс: Мова, культура, влада / Яворська Г.М. ; Нац. акад. наук України. Ін-т мовознавства ім. О. О. Потебні. – К., 2000. – 228 с.
- 46.Янко Н., Дженджеро О. Нормативність усного професійного мовлення майбутніх учителів початкової школи. New Inception : наук. журнал / Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка ; голов. ред. С. І. Стрілець. Чернігів, 2020. – № 2. – С. 18-25.

ДОДАТКИ

КАРТКА 1

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Рік назад ми не розглянули цієї теми, тому сьогодні повернемося до неї.

Помилка – уживання слів у невласивому значенні

Тип помилки – лексична

КАРТКА 2

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Це вам не шутка!

Помилка – росіянізм

Тип помилки – лексична

КАРТКА 3

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Хто приймав участь у таких концертах?

Помилка – уживання слів у невласивому значенні

Тип помилки – лексична

КАРТКА 4

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Точ в точ така сама робота.

Помилка – росіянізм

Тип помилки – лексича

КАРТКА 5

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Пріплили...

Помилка – росіянізм

Тип помилки – лексична

КАРТКА 6

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Потрібно бути тактичнішими.

Помилка – уживання слів у невласивому значенні (помилка у використанні паронімів)

Тип помилки – лексична

КАРТКА 7

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

І всі хлопають в ладоні.

Помилка – калька

Тип помилки – лексична

КАРТКА 8

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Він був вдягнений у клітчату сорочечку.

Помилка – калька

Тип помилки – лексична

КАРТКА 9

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Багаточисельні втрати виснажували військо.

Помилка – уживання слів у невласивому значенні

Тип помилки – лексична

КАРТКА 10

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Воно виділено розовим кольором.

Помилка – росіянізм

Тип помилки – лексична

КАРТКА 11

Учитель – Глазова Лариса Анатоліївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель правознавства.

Це прийнято в усьому світі та Європі.

Помилка – плеоназм

Тип помилки – лексична

КАРТКА 12

Учитель – Глазова Лариса Анатоліївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель правознавства.

На сьогоднішній день це вже не актуально.

Помилка – плеоназм

Тип помилки – лексична

КАРТКА 13

Учитель – Глазова Лариса Анатоліївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель правознавства.

Якщо відповіді не співпадають, то треба переписувати.

Помилка – калька

Тип помилки – лексична

КАРТКА 14

Учитель – Глазова Лариса Анатоліївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель правознавства.

Ніякого уваження.

Помилка – калька

Тип помилки – лексична

КАРТКА 15

Учитель – Глазова Лариса Анатоліївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель правознавства.

До грудня місяця навчання буде отаке.

Помилка – плеоназм

Тип помилки – лексична

КАРТКА 16

Учитель – Глазова Лариса Анатоліївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель правознавства.

Я рахую, що кожен повинен відповідати сам за себе.

Помилка – уживання слів у невласивому значенні.

Тип помилки – лексична

КАРТКА 17

Учитель – Глазова Лариса Анатоліївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель правознавства.

Так і отримується.

Помилка – калька

Тип помилки – лексична

КАРТКА 18

Учитель – Глазова Лариса Анатоліївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель правознавства.

Хай приходять усі бажаючи.

Помилка – калька

Тип помилки – лексична

КАРТКА 19

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Такі правила нічого толком не пояснюють.

Помилка – уживання слів у невласивому значенні

Тип помилки – лексична

КАРТКА 20

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Можете пошукати старі атласи та контурні карти в книжному магазині.

Помилка – уживання слів у невласивому значенні

Тип помилки – лексична

КАРТКА 21

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Уже пройшло сто з лишнім років, а віз, як-то кажуть, і досі тут.

Помилка – уживання слів у невласивому значенні

Тип помилки – лексична

КАРТКА 22

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Саме в цьому місті проходили вибори всієї козацької старшини.

Помилка – уживання слів у невласивому значенні

Тип помилки – лексична

КАРТКА 23

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Мої колеги по роботі мене теж підтримують.

Помилка – Багатослів'я

Тип помилки – лексична

КАРТКА 24

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Які ви знаєте крилаті вирази латиною?

Помилка – уживання слів у невласивому значенні

Тип помилки – лексична

КАРТКА 25

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

В кінці кінців сумнівів ні в кого не залишилося. .

Помилка – уживання слів у невласивому значенні

Тип помилки – лексична

КАРТКА 26

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Взамін вони пообіцяли надавати воєнну допомогу.

Помилка – уживання слів у невласивому значенні

Тип помилки – лексична

КАРТКА 27

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Відношення народу до влади завжди було, м'яко кажучи, неоднозначним.

Помилка – уживання слів у невласивому значенні

Тип помилки – лексична

КАРТКА 28

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Українське духовенство виявилось найбільш безправним.

Помилка – уживання слів у невласивому значенні

Тип помилки – лексична

КАРТКА 29

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Не скучайте!

Помилка – уживання слів у невласивому значенні

Тип помилки – лексична

КАРТКА 30

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Це не являється помилкою.

Помилка – уживання слів у невласивому значенні

Тип помилки – лексична

КАРТКА 31

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Як ти до цього відносишся?

Помилка – уживання слів у невласивому значенні

Тип помилки – лексична

КАРТКА 32

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Ніхто такого не заказував.

Помилка – росіянізм

Тип помилки – лексична

КАРТКА 33

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Я рахую, що це справедливо.

Помилка – уживання слів у невласивому значенні

Тип помилки – лексична

КАРТКА 34

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Я рахую, що це справедливо.

Помилка – уживання слів у невласивому значенні

Тип помилки – лексична

КАРТКА 35

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Ми підняли такий скандал.

Помилка – уживання слів у невласивому значенні

Тип помилки – лексична

КАРТКА 36

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Ми підняли такий скандал.

Помилка – уживання слів у невласивому значенні

Тип помилки – лексична

КАРТКА 37

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Приймали участь різні люди.

Помилка – уживання слів у невласивому значенні

Тип помилки – лексична

КАРТКА 38

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Що йому прийшло на ум?

Помилка – калька

Тип помилки – лексична

КАРТКА 39

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Музикальна пауза!

Помилка – уживання слів у невласивому значенні

Тип помилки – лексична

КАРТКА 40

Учитель – Глазова Лариса Анатоліївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель правознавства.

На старт! Увага! Марш!

Помилка – уживання слів у невласивому значенні.

Тип помилки – лексична

КАРТКА 41

Учитель – Глазова Лариса Анатоліївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель правознавства.

Ми його запросили в якості судді.

Помилка – уживання слів у невласивому значенні.

Тип помилки – лексична

КАРТКА 42

Учитель – Глазова Лариса Анатоліївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель правознавства.

Ні, це не вірно!

Помилка – уживання слів у невласивому значенні.

Тип помилки – лексична

КАРТКА 43

Учитель – Глазова Лариса Анатоліївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель правознавства.

Задавайте свої питання!

Помилка – уживання слів у невласивому значенні.

Тип помилки – лексична

КАРТКА 44

Учитель – Глазова Лариса Анатоліївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель правознавства.

Чесність - це дуже важлива якість.

Помилка – уживання слів у невласивому значенні.

Тип помилки – лексична

КАРТКА 46

Учитель – Глазова Лариса Анатоліївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель правознавства.

Татари нанесли багато шкоди.

Помилка – уживання слів у невласивому значенні.

Тип помилки – лексична

КАРТКА 47

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Відкрийте двері!

Помилка – уживання слів у невласивому значенні

Тип помилки – лексична

КАРТКА 48

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Перевертайте сторінку!

Помилка – уживання слів у невласивому значенні

Тип помилки – лексична

КАРТКА 49

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Навчався він у воєнному училищі.

Помилка – уживання слів у невласивому значенні

Тип помилки – лексична

КАРТКА 50

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Куди ти будеш поступати?

Помилка – калька

Тип помилки – лексична

КАРТКА 51

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Наші тоді потерпіли поразку.

Помилка – калька

Тип помилки – лексична

КАРТКА 52

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Спробуй читати натошак.

Помилка – калька

Тип помилки – лексична

КАРТКА 53

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Приємного апетиту!

Помилка – калька

Тип помилки – лексична

КАРТКА 54

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

На протязі десяти років оце все тривало.

Помилка – калька

Тип помилки – лексична

КАРТКА 55

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

На уроці себе так не ведуть.

Помилка – калька

Тип помилки – лексична

КАРТКА 56

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Виключення з правил, звісно ж, бувають.

Помилка – калька

Тип помилки – лексична

КАРТКА 57

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Навчатися потрібно за своїм власним бажанням.

Помилка – тавтологія

Тип помилки – лексична

КАРТКА 58

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Кожен із цих правителів переслідував благородну мету.

Помилка – уживання слів у невласивому значенні

Тип помилки – лексична

КАРТКА 59

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Звісно, Шевченко – великий поет.

Помилка – уживання слів у невласивому значенні

Тип помилки – лексична

КАРТКА 60

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Слідуючим разом продовжимо.

Помилка – калька

Тип помилки – лексична

КАРТКА 61

Учитель – Глазова Лариса Анатоліївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель правознавства.

Якщо по-сучасному, то він там знімав квартиру.

Помилка – уживання слів у невласивому значенні.

Тип помилки – лексична

КАРТКА 62

Учитель – Глазова Лариса Анатоліївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель правознавства.

Хлопнути дверима – легко, а от повернутися...

Помилка – уживання слів у невласивому значенні.

Тип помилки – лексична

КАРТКА 63

Учитель – Глазова Лариса Анатоліївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель правознавства.

Більше всього не люблю обман.

Помилка – калька

Тип помилки – лексична

КАРТКА 64

Учитель – Глазова Лариса Анатоліївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель правознавства.

Я отримала хорошу освіту.

Помилка – калька

Тип помилки – лексична

КАРТКА 65

Учитель – Глазова Лариса Анатоліївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель правознавства.

Тобі не стидно?

Помилка – калька

Тип помилки – лексична

КАРТКА 66

Учитель – Глазова Лариса Анатоліївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель правознавства.

Розвиваються ІТ технології.

Помилка – калька

Тип помилки – лексична

КАРТКА 67

Учитель – Глазова Лариса Анатоліївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель правознавства.

Розвиваються ІТ технології.

Помилка – плеоназм

Тип помилки – лексична

КАРТКА 68

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Я затримаюсь на пару хвилин.

Помилка – уживання слів у невласивому значенні

Тип помилки – лексична

КАРТКА 69

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Люба людина здатна на справжній вчинок.

Помилка – калька

Тип помилки – лексична

КАРТКА 70

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

У мене до всіх однакове відношення.

Помилка – калька

Тип помилки – лексична

КАРТКА 71

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Ми знаходимося в Східній Європі.

Помилка – уживання слів у невласливому значенні

Тип помилки – лексична

КАРТКА 72

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Скоріше всього, доведеться навчатися по суботах.

Помилка – калька

Тип помилки – лексична

КАРТКА 73

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Явка обов'язкова!

Помилка – росіянізм

Тип помилки – лексична

КАРТКА 74

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Ми ті книги читали взахльоб.

Помилка – росіянізм

Тип помилки – лексична

КАРТКА 75

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

На даний час вибору в нас немає.

Помилка – калька

Тип помилки – лексична

КАРТКА 76

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Плітки розповсюджуються швидко.

Помилка – калька

Тип помилки – лексична

КАРТКА 77

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Ходили в старих башимаках, але щасливі.

Помилка – росіянізм

Тип помилки – лексична

КАРТКА 78

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Хмельницький ще був в самому соку.

Помилка – росіянізм

Тип помилки – лексична

КАРТКА 79

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Анна принесла присягу вже після заміжжя.

Помилка – калька

Тип помилки – лексична

КАРТКА 80

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Це база прогресивного розвитку кожної держави.

Помилка – тавтологія

Тип помилки – лексична

КАРТКА 81

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Кажуть же, що наші дівчата найвродливіші та найкрасивіші.

Помилка – тавтологія

Тип помилки – лексична

КАРТКА 82

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Багаточисленні випадки це підтверджують,

Помилка – калька

Тип помилки – лексична

КАРТКА 83

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Голосування – це ваш громадський обов'язок.

Помилка – уживання слів у невласивому значенні

Тип помилки – лексична

КАРТКА 84

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Підсумкові результати були невтішними.

Помилка – тавтологія

Тип помилки – лексична

КАРТКА 85

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Війна розпочалась не рік назад.

Помилка – уживання слів у невласивому значенні

Тип помилки – лексична

КАРТКА 86

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

І тут роздався такий вереск...

Помилка – калька

Тип помилки – лексична

КАРТКА 87

Учитель – Левицька Людмила Віталіївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель зарубіжної літератури.

Адам Міцєвич – це дуже знаний поет і письменник.

Помилка – плеоназм

Тип помилки – лексична

КАРТКА 88

Учитель – Левицька Людмила Віталіївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель зарубіжної літератури.

Приведи власний приклад.

Помилка – порушення лексичної сполучуваності

Тип помилки – лексична

КАРТКА 89

Учитель – Левицька Людмила Віталіївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель зарубіжної літератури.

Цей учень зайняв тоді перше місце.

Помилка – порушення лексичної сполучуваності

Тип помилки – лексична

КАРТКА 90

Учитель – Левицька Людмила Віталіївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель зарубіжної літератури.

На канікулах полистайте ці детективи..

Помилка – росіянізм

Тип помилки – лексична

КАРТКА 91

Учитель – Левицька Людмила Віталіївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель зарубіжної літератури.

Це нелогічно навіть із фінансової сторони.

Помилка – уживання слів у невласливому значенні

Тип помилки – лексична

КАРТКА 92

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

І всі повинні були сплатити йому данин 'у.

Помилка – помилка в наголошуванні слова

Тип помилки – фонетична

КАРТКА 93

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Головною о'знакою є повторюваність.

Помилка – помилка в наголошуванні слова

Тип помилки – фонетична

КАРТКА 94

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Чи б'ула в них можливість зробити щось?

Помилка – помилка в наголошуванні слова

Тип помилки – фонетична

КАРТКА 95

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Хіба це така любо[ф]?

Помилка – оглушування звуку в кінці слова

Тип помилки – фонетична

КАРТКА 96

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Хто читав цю кни[ш]ку?

Помилка – оглушування дзвінкого приголосного звуку.

Тип помилки – фонетична

КАРТКА 96

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Хто читав цю кни[ш]ку?

Помилка – оглушування дзвінкого приголосного звука.

Тип помилки – фонетична

КАРТКА 97

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Ві[t] любові до ненависті один крок.

Помилка – оглушування дзвінкого приголосного звука.

Тип помилки – фонетична

КАРТКА 98

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Це п[а]милкове припущення.

Помилка – помилкове наближення звука о до а

Тип помилки – фонетична

КАРТКА 99

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Ви прочитали проло[x]?

Помилка – оглушування дзвінкого приголосного звука.

Тип помилки – фонетична

КАРТКА 100

Учитель – Левицька Людмила Віталіївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель зарубіжної літератури.

Різні дослі[дж]ення це підтвер[дж]ують .

Помилка – вимова двох звуків [д] та [ж] замість аффрикати [дж]

Тип помилки – фонетична

КАРТКА 101

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Потрібно буде пройтися по класам.

Помилка – неправильна форма місцевого відмінка іменника

Тип помилки – граматична

КАРТКА 102

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Вони приїхали до Києва з Львову.

Помилка – неправильна форма родового відмінка іменника

Тип помилки – граматична

КАРТКА 103

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Два рази вже повторила.

Помилка – помилка в узгодженні числівника з іменником

Тип помилки – граматична

КАРТКА 104

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Ще ж і живі шестидесятники.

Помилка – помилка у використанні числівникового компонента..

Тип помилки – граматична

КАРТКА 105

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Давайте ви це зробите на завтра.

Помилка – помилка в утворенні форми наказового способу дієслова

Тип помилки – граматична

КАРТКА 106

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Було залучено до трьохста тисяч людей.

Помилка – помилка у відмінюванні числівників

Тип помилки – граматична

КАРТКА 107

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Та й США нічого не зробило.

Помилка – помилка в узгодженні підмета з присудком

Тип помилки – граматична

КАРТКА 108

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Багато що залежить від того, що ти їсиш.

Помилка – помилка в дієвідмінюванні

Тип помилки – граматична

КАРТКА 109

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Невже вони не не бачуть?

Помилка – помилка в дієвідмінюванні

Тип помилки – граматична

КАРТКА 110

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Самий високий рівень народжуваності був зафіксований в той період.

Помилка – помилка у творенні ступенів порівняння прикметника

Тип помилки – граматична

КАРТКА 111

Учитель – Левицька Людмила Віталіївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель зарубіжної літератури.

Хто хоче більш кращу оцінку?

Помилка – помилка у творенні ступенів порівняння прикметника

Тип помилки – граматична

КАРТКА 112

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

СРСР називав себе найдемократичнішою країною.

Помилка – помилка у творенні ступенів порівняння прикметника

Тип помилки – граматична

КАРТКА 113

Учитель – Халимон Ярина Василівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель історії.

Близько семидесяти відсотків населення було селянами.

Помилка – помилка у відмінюванні числівників

Тип помилки – граматична

КАРТКА 114

Учитель – Левицька Людмила Віталіївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель зарубіжної літератури.

Потрібно було багато подорожувати по різних країнах.

Помилка – помилка у творенні місцевого відмінка множини

Тип помилки – граматична

КАРТКА 115

Учитель – Левицька Людмила Віталіївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель зарубіжної літератури.

Що нам характерно?

Помилка – помилка в дієслівному керуванні

Тип помилки – граматична

КАРТКА 116

Учитель – Левицька Людмила Віталіївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель зарубіжної літератури.

В що він перетворився?

Помилка – помилка в дієслівному керуванні

Тип помилки – граматична

КАРТКА 117

Учитель – Левицька Людмила Віталіївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель зарубіжної літератури.

Зійшовши на престол, вони йому одразу ж почали ставити палки в колеса.

Помилка – помилка в побудові речення з дієприслівниковим зворотом

Тип помилки – граматична

КАРТКА 118

Учитель – Левицька Людмила Віталіївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель зарубіжної літератури.

На сучасні гроші це близько двохста тисяч.

Помилка – помилка у відмінюванні числівників

Тип помилки – граматична

КАРТКА 119

Учитель – Левицька Людмила Віталіївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель зарубіжної літератури.

У тисячу двев'ятсот десятому році автор вирушає до Америки.

Помилка – помилка у відмінюванні порядкових числівників

Тип помилки – граматична

КАРТКА 120

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Уже з'явилися новітніші технології.

Помилка – помилка у творенні ступенів порівняння прикметника

Тип помилки – граматична

КАРТКА 121

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Я з такою біллю це згадую.

Помилка – помилка у визначенні родової приналежності іменника

Тип помилки – граматична

КАРТКА 122

Учитель – Левицька Людмила Віталіївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель зарубіжної літератури.

Ця собака розумніша за багатьох людей.

Помилка – помилка у визначенні родової приналежності іменника

Тип помилки – граматична

КАРТКА 123

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Ти дасиш подивитися всім?

Помилка – помилка при дієвідмінюванні

Тип помилки – граматична

КАРТКА 124

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Сидять, щось клеють.

Помилка – помилка при дієвідмінюванні

Тип помилки – граматична

КАРТКА 125

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Що це гудить?

Помилка – помилка при дієвідмінюванні

Тип помилки – граматична

КАРТКА 126

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Ми всі любимо та захоплюємося ЗСУ.

Помилка – помилка в побудові речення з однорідними присудками, що потребують різних відмінкових форм додатка

Тип помилки – граматична

КАРТКА 127

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Самі розбирайтеся з їх правилами.

Помилка – помилка у використанні присвійних займенників

Тип помилки – граматична

КАРТКА 128

Учитель – Глазова Лариса Анатоліївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель правознавства.

Головне - не зрадити собі.

Помилка – помилка в дієслівному керуванні

Тип помилки – граматична

КАРТКА 129

Учитель – Глазова Лариса Анатоліївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель правознавства.

Це не дуже нам характерно.

Помилка – помилка в дієслівному керуванні

Тип помилки – граматична

КАРТКА 130

Учитель – Глазова Лариса Анатоліївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель правознавства.

Потрібно щонайменше два свідка.

Помилка – помилка в узгодженні числівника з іменником

Тип помилки – граматична

КАРТКА 131

Учитель – Глазова Лариса Анатоліївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель правознавства.

Якщо в класі двадцять два учня, то порахуйте, скільки це відсотків..

Помилка – помилка в узгодженні числівника з іменником

Тип помилки – граматична

КАРТКА 132

Учитель – Глазова Лариса Анатоліївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель правознавства.

І це ж не якась дешева тюль у цьому кабінеті.

Помилка – помилка у визначенні роду іменника

Тип помилки – граматична

КАРТКА 133

Учитель – Глазова Лариса Анатоліївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель правознавства.

Один президент теж був з ступінню науковою.

Помилка – помилка у визначенні роду іменника

Тип помилки – граматична

КАРТКА 134

Учитель – Глазова Лариса Анатоліївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель правознавства.

На окупованих територіях ще й змушують отримувати нові паспорта.

Помилка – неправильне вживання числової форми іменника

Тип помилки – граматична

КАРТКА 135

Учитель – Глазова Лариса Анатоліївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель правознавства.

Прибігло двоє дівчаток.

Помилка – помилкове використання збірних числівників

Тип помилки – граматична

КАРТКА 136

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Над ним у школі знущалися сильно.

Помилка – помилка в дієслівному керуванні

Тип помилки – граматична

КАРТКА 137

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Я не п'ю «Кока Колу».

Помилка – помилка в дієслівному керуванні

Тип помилки – граматична

КАРТКА 138

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Цього сезону вже тричі грипом хворів.

Помилка – помилка в дієслівному керуванні

Тип помилки – граматична

КАРТКА 139

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Залийте його водой на годинку.

Помилка – помилка у відмінюванні іменника

Тип помилки – граматична

КАРТКА 140

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Та він же ж вищий тебе.

Помилка – помилка у використанні форми вищого ступеня порівняння прикметника (відсутність прийменника)

Тип помилки – граматична

КАРТКА 141

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Хто знає, що розташовано по цій адресі?

Помилка – помилка у використанні прийменника

Тип помилки – граматична

КАРТКА 142

Учитель – Побережник Вікторія Олександрівна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель географії.

Із-за них і війна розпочалась.

Помилка – помилка у використанні прийменника

Тип помилки – граматична

КАРТКА 143

Учитель – Левицька Людмила Віталіївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель зарубіжної літератури.

Називайте співрозмовника по імені.

Помилка – помилка у використанні прийменника

Тип помилки – граматична

КАРТКА 144

Учитель – Левицька Людмила Віталіївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель зарубіжної літератури.

Контрольку по Сервантесу напишемо пізніше.

Помилка – помилка у використанні прийменника

Тип помилки – граматична

КАРТКА 145

Учитель – Левицька Людмила Віталіївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель зарубіжної літератури.

По всіх питаннях – до старости.

Помилка – помилка у використанні прийменника

Тип помилки – граматична

КАРТКА 146

Учитель – Левицька Людмила Віталіївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель зарубіжної літератури.

Додатковий матеріал можете не тільки брати з літератури, але й газет і журналів.

Помилка – неправильна

побудова конструкцій з однорідними членами

Тип помилки – граматична

КАРТКА 147

Учитель – Левицька Людмила Віталіївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель зарубіжної літератури.

До місця залищалося три з половиною кілометра.

Помилка – помилка в узгодженні числівника з іменником

Тип помилки – граматична

КАРТКА 148

Учитель – Левицька Людмила Віталіївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель зарубіжної літератури.

Він переїхав з Ізраїля.

Помилка – помилка у відмінюванні іменника

Тип помилки – граматична

КАРТКА 149

Учитель – Левицька Людмила Віталіївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель зарубіжної літератури.

Ти з ліса вибіг?

Помилка – помилка у відмінюванні іменника

Тип помилки – граматична

КАРТКА 150

Учитель – Левицька Людмила Віталіївна, Чернігівська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №3, учитель зарубіжної літератури.

Президент сам з Кривого Рога.

Помилка – помилка у відмінюванні іменника

Тип помилки – граматична

АНОТАЦІЯ

Грищенко М.М. Учительське мовлення в контексті сучасної української мовної норми

У магістерській роботі проаналізовано поняття мовної та мовленнєвої професійної компетенції на прикладі вчительського мовлення. У рамках цієї роботи наводиться характеристика особливості типів норм літературної мови та аналізуються соціально-демографічні фактори, які впливають на мовну поведінку особистості. Зафіксовано та описано 150 випадків порушення мовних норм на уроках в середній в школі, розроблено рекомендації та корекційні механізми для покращення учительського мовлення й сприяння формуванню мовної культури учнів.

Ключові слова: мовна норма, мовна компетенція, лексична помилка, фонетична помилка, учительське мовлення, нормативність.

Hryshchenko M.M. Teacher's speech in the context of contemporary Ukrainian language norms

In the master's thesis, the concept of linguistic and speech professional competence is analyzed using the example of teacher discourse. Within the scope of this work, a characterization of the peculiarities of types of norms in literary language is provided, and socio-demographic factors influencing the language behavior of individuals are examined. One hundred and fifty cases of violations of language norms during lessons in middle school are documented and described. Recommendations and corrective mechanisms are developed to improve teacher discourse and promote the formation of linguistic culture among students.

Keywords: linguistic norm, language competence, lexical error, phonetic error, teacher's speech, normativity.